

मूल्य ₹ १५/-

हस्ती दानीथा

(मराठी)

अंक ४-५-६ • वर्ष १७ वे • पृष्ठे ५२ • एप्रिल-मे-जून २०२०

हस्ती दुनिया

(मराठी)

अंक ४-५-६ • वर्ष १७ वे • पृष्ठे ५२
 • एप्रिल-मे-जून - २०२०

बालकांच्या गौष्ठिक आणि आध्यात्मिक विकासाची आगळी वेगळी भेट

(पंजाबी, इंग्रजी व हिंदी भाषेत सुध्दा प्रकाशित)

संपादक
राजेंद्र थोरात ● **सुरेश तिलोटकर**
 (अवैतनिक)
 सजावट व चित्रे
 स्वनिल वि. न्हाटवळ
राजनंदन कृ. पिंपळकर ● **श्रीकांत द. पाटील**

संत निरंकारी मंडळ (चेंबूर) करिता मुद्रक व प्रकाशक श्री. चंद्रकांत अनंत जाधव यांनी ही हस्ती दुनिया पत्रिका एम.पी.प्रिंटर्स, बी-२२०, फेस-II, नोएडा-२०१३०५, जिल्हा-गौतम बुध्द नगर (उत्तर प्रदेश) येथे छापून संत निरंकारी भवन, ५० मोरबाग रोड, दादर (पूर्व), मुंबई - ४०० ०९४. येथे प्रकाशित केली.

कार्यालयाचा पत्ता

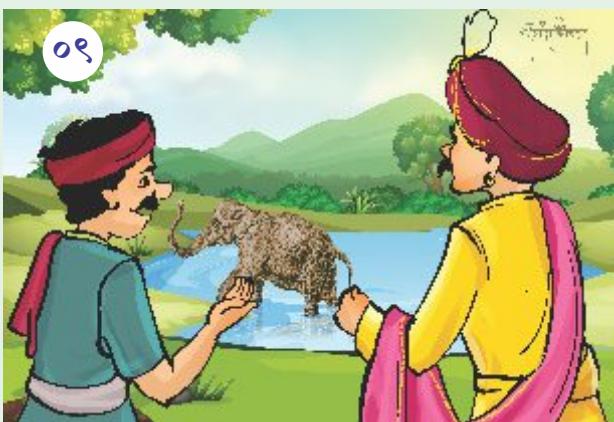
५०, मोरबाग रोड, संत निरंकारी सत्संग भवन,
 दादर, मुंबई - ४०० ०९४

ई-मेल marathihastiduniya@gmail.com
 Website : www.nirankari.org

लेखकांच्या मताशी सहमत असणे अनिवार्य नाही

देश	१ वर्ष	३ वर्ष	५ वर्ष	११ वर्ष
भारत/नेपाळ	₹ 150	₹ 400	₹ 700	₹ 1500
यू.के.	£ 15	£ 40	£ 70	£ 150
यूरोप	€ 20	€ 55	€ 95	€ 200
अमेरिका	\$ 25	\$ 70	\$ 120	\$ 250
कॅनडा/ऑस्ट्रेलिया	\$ 30	\$ 85	\$ 140	\$ 300

मासिक पत्रिकेविषयी चौकशीसाठी हेल्प लाईन : ०२२-२४९० ५७४९

स्तंभ

○ दोन शब्द	०४
○ दादाला विचारू या	११
○ विचारपुण्य	१२
○ शब्दकोडे	१४
○ आरोग्याचा मंत्र	२२
○ वाढदिवसाच्या शुभेच्छा	२६
○ दिव्यवाणी	३१
○ हसा मुलांनो हसा	३२
○ सामान्य ज्ञान	४५
○ वैज्ञानिक प्रश्नोत्तरे	४८
○ चित्र काढा आणि रंग भरा	५०

चित्रकथा

○ आजोबा	१६
○ किड्डी	३८

२०

विशेष व प्रेरक प्रसंग

- व्यक्तिविशेष ०७
- विशेष १०
- भ्रमंती २८
- समर्थ दर्शन -भाग ६६ ३४
- तेजस्विनी ३६
- मत्सपुराण ४७
- विश्वजगत ४९

४७

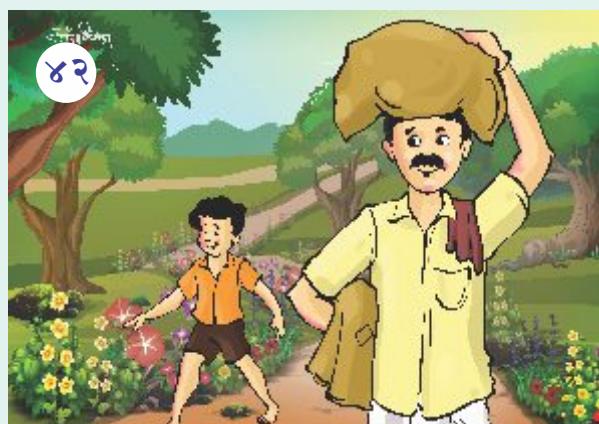

४९

कथा

- अश्वेध यज्ञाची दुसरी कथा ०५
- मनोबल ०८
- झाकली मूठ... २०
- देव दीनांचा कैवारी २४
- सुखराम ४२
- खरी माणुसकी ४३

कविता

- संगत १५
- संपत्या परीक्षा ३७

एक बऱ्यु नेक बऱ्यु

एप्रिल महिन्याचे कॅलेंडर उघडले, त्यात लाल रंगाच्या तारखा ठळकपणे दृष्टीस पडल्या. या महिन्यात कोणकोणते सण उत्सव आहेत ते पाहिले असता असं दिसून येतं, की श्रीराम नवमी नंतर महावीर जयंती, गुड फ्रायडे असे सण-उत्सव येतात. सण जरी हिंदू, जैन, ख्रिश्नन यांचे असले तरी सुट्ट्या मात्र सर्वांनाच आहेत. यांच कारण म्हणजे शाळा, कॉलेज, कार्यालये या प्रत्येक ठिकाणी प्रत्येक जाती-धर्माचे लोक गुण्या-गोविंदाने काम करत असतात. एकमेकांच्या सण - समारंभात सहभागी होतात. एकमेकांना शुभेच्छा देतात सर्वधर्म समभाव हे आपल्या देशाचे ब्रीदच आहे.

प्रत्येक धर्माची संस्कृती रितीरिवाज, प्रथा-परंपरा वेग-वेगळ्या आहेत. त्यानुसार प्रत्येक जण आपले जीवन जगत आहे. आनंदोत्सव साजरा करत आहे. जम्मू - काश्मिरपासून कन्याकुमारीपर्यंत प्रत्येक राज्याची भाषा वेगळी, आहार वेगळा वस्त्र-प्रावरण वेगळी आहेत. खरं पाहिलं तर त्या त्या ठिकाणी असलेल्या हवामानानुसार, भौगोलिक परिस्थितीनुसार त्यांच्या जीवनशैलीत विविधता आढळून येते. ही विविधता असली तरीही 'माणूस' म्हणून प्रत्येकजण सारखाच आहे. अन्न, वस्त्र, निवारा या गरजा सर्वांसाठी सारख्याच आहेत.

असं असलं तरीही मानवा-मानवात आजही काही ठिकाणी भेद केला जातो. बोली भाषेवरुन, आहार-विहारावरुन एकमेकांचा तिरस्कार केला जातो ही विषमता दूर व्हावी, प्रत्येक राज्यातील लोकांनी इतर राज्यातील संस्कृती समजून घ्यावी त्या संस्कृतीशी एकरूप व्हावे यासाठी देशपातळीवर सरकारकडून अनेक प्रयत्न केले

जात आहेत. असाच एक प्रयत्न केंद्र सरकारने अलीकडे शाळाशाळांतून सुरु केला आहे, तो म्हणजे 'एक भारत-श्रेष्ठ भारत.' भारत देशाला एक मजबूत सत्ता बनवायचे असेल तर देशांतर्गत मतभेद, दुरावा, गैरसमज दूर केले पाहिजेत. दोन राज्ये जोडून त्याच्यातील सांस्कृतिक देवाणघेवाण समजून घेण्याचा प्रयत्न केला पाहिजे. याच उद्देशाने केंद्रसरकारने 'महाराष्ट्र-ओरिसा' ह्या दोन राज्यांतील लोकांनी एकमेकांची भाषा, संस्कृती, परंपरा यांचा अभ्यास करून त्याला राज्यनिर्मितीच्या वर्धापनदिनानिमित्त कार्यक्रम सादर करावेत असा हा उपक्रम आहे. यानुसार १ मे या महाराष्ट्र दिनानिमित्त ओरिसा राज्यात महाराष्ट्रातील सांस्कृतिक कार्यक्रम सादर केले जातील तर महाराष्ट्रात ओरिसा राज्याच्या निर्मितीचा दिवस म्हणून १ एप्रिल हा दिवस 'ओरिसा दिन' म्हणून साजरा केला जाईल. त्यात ओरिसातील विविध सांस्कृतिक कार्यक्रम सादर केले जातील.

मानवाला मानवाशी जोडण्याचे हे सारे सायास-प्रयास जरी सुरु असले तरी आपण सारे एकाच पित्याची लेकरं आहोत ही समज जो पर्यंत येत नाही तो पर्यंत मानवा मानवात प्रेम, बंधुभाव निर्माण होणार नाही. अशी मानव एकता स्थापित व्हावी यासाठी मिशनचे तृतीय सदगुरु बाबा गुरुबचनसिंहजी यांनी २४ एप्रिल १९८० रोजी स्वतःच्या देहाचे बलिदान दिले. त्यांच्या तप-त्याग, बलिदानाचे स्मरण ठेवून आपण आपसातील संकुचित भावना दूर करू या. आपण सारे एक बनू आपण सारे नेक बनू!

- राजेंद्र थोरात ...

अश्वमेध यज्ञाची दुसरी कथा

श्री रामांनी लक्ष्मणाला एक कथा सांगितली. “लक्ष्मण, राजा हलाची अशीच एक कथा मी तुला सांगतो. एकदा सेवक, सेना आणि स्वार्यांसह महाबाहू नरेश हल चैत्रमासात, एका सुंदर वनात शिकार करण्यासाठी गेला. त्याने अनेकानेक पशुंचे वध केले. त्या वनप्रदेशात एका ठिकाणी भगवान शिव आपल्या अनुचरांसह उमेचा अनुनय करत होते. त्या साठी शिवांनी स्त्रीरूप धारण केले होते, ते सर्व

स्त्रीलिंगात परिणत झाले होते. शिकार करत राजा हल जेव्हा त्या विशिष्ट वन प्रदेशात प्रवेश करता झाला, तेव्हा राजाच्या लक्षात आले, की स्वतः राजा हल, त्याची सेना, सेवक सारे स्त्रीलिंगात परिणत झाले आहेत. ही सर्व घटना उमापतीच्या इच्छेने घडली आहे, हे जेव्हा त्याच्या लक्षात आले, तेव्हा राजा हल आपल्या सर्व सेना - सेवकांसह भगवान शंकराला शरण गेला. तेव्हा महादेव हसून म्हणाले,

“राजर्षी, उठ. नरेशा, पुरुषत्व सोडून जो

पाहिजे तो वर तू माग.” भगवान शंकराचे हे उत्तर ऐकून नारीरुपातील हल मोठा दुःखी व निराश झाला. मोऱून पडल्यासारखा तो महादेवी पार्वतीला शरण गेला. पार्वतीने त्याचे मनोगत जाणून घेतले व म्हटले,

“राजन, पुरुषत्वाच्या प्राप्तीचा जो वर तू इच्छितोस त्याच्या अर्ध्या भागाचे दात महादेव आहेत व अर्धाच वर देणे माझ्या हाती आहे. म्हणून मी देत असलेल्या अर्ध्या वराचा तू स्वीकार कर. तू किती काळपर्यंत स्त्री व किती काळपर्यंत पुरुष होऊन राहू इच्छितोस तेवढे सांग”

त्यावर हल उत्तरला,

“देवी, मी एक मासपर्यंत पुरुषरुपात व एक मासपर्यंत स्त्रीरुपात राहू इच्छितो.”

त्यावर देवी पार्वती उत्तरली,

“तथास्तु! असेच होईल. राजन, जेव्हा तू स्त्रीरुपात राहशील, तेव्हा पुरुषरुपाची व जेव्हा तू पुरुषरुपात असशील, तेव्हा स्त्रीरुपाची आठवण तुला राहणार नाही.” त्यानंतर प्रथम मासात हल त्रिभुवनसुंदरी नारी होऊन वनात हिंडू लागली. त्याचे सेवकदेखील स्त्रीरुपात परिणत झाले. त्या वनप्रांतात पर्वताजवळ एक सुंदर सरोवर होते. त्या सरोवरात सोमपुत्र बुध तपस्या करीत होता. सौंदर्यवती हला बुधाला पाहून चकित झाली आणि आपल्या सख्यांसह सरोवराच्या उथळ, संथ, निर्मळ पाण्यात उतरली. उलट बुधदेखील रुपवती हलेला पाहून कामविक्कल झाला. ते परस्परांवर अनुरक्त झाले. हला विवाहित नाही, हे कळल्यावर बुधाने हलाशी विवाह केला. हला व बुध यांच्या कामविलासातून हला गर्भवती राहिली. तेवढ्यात एक मास निघून गेला. हलाचा राजा हल झाला. त्याकाळात स्त्रीरुप वगैरे सारे विसरला आणि बुधाकडे आपल्या सैन्याची, सेवकांची चौकशी करु लागला. आपल्या राज्यात परत जाण्याची ओढ व्यक्त

करु लागला.बुधाने त्याला बळेच त्या वनपरिसरात थंबवून घेतले. एक मास उलटला आणि राजा हलाचे पुन्हा स्त्रीरुपात म्हणजे बुधाच्या प्रियतमेच्या हलेच्या रुपात रुपांतर झाले. अशाप्रकारे नऊ मास उलटले. सुंदरी हलेने सोमपुत्र बुधापासून एका पुत्राला जन्म दिला. तोच पुरुरवा.

राजा हलाला जेव्हा महिन्याभराने पौरुषाची प्राप्ती झाली, तेव्हा बुधाने ऋषी, मर्हणी, महाजन, ब्राह्मण यांना एकत्रित बोलावले व राजा हलाला पूर्वीसारखे पूर्ण रुपात, पूर्ण काळ पौरुषत्व कसे प्राप्त होईल? याची चर्चा केली. त्यावर अश्वमेध यज्ञ करावा व त्या यज्ञाद्वारे भगवान शंकराची आराधना करावी म्हणजे निश्चित यथोचित फलप्राप्ती होईल, असे सर्वानुमते ठरले.

“राजा मरुताने मग अश्वमेध यज्ञाचे आयोजन केले. बुधाच्या आश्रमाजवळ तो महान यज्ञ संपन्न झाला. तेव्हा महादेव प्रसन्न झाले व सर्व याज्ञिकांना म्हणाले,

“मी तुम्हा सर्वांचं कोणतं प्रिय करावं अशी तुमची इच्छा आहे?”

“देवदेवेशरा, राजा हलाला पूर्वीसारखे चिरंतन पौरुषत्व प्राप्त व्हावे, हेच आमचे एकमुखी मागणे आहे!” सर्व याज्ञिकांनी असे म्हटल्यावर महादेवांनी राजा हलाला पुन्हा पूर्वकाळ पौरुषत्व प्राप्त करुन दिले व तो अंतर्धान पावला. राजा हलाने बाल्हीकदेश सोऱून मध्यप्रदेशात एक परम-उत्तम-यशस्वी नगर वसविले. त्याचे नाव प्रतिष्ठानपूर. राजा हलानंतर त्याचा पुत्र पुरुरवा प्रतिष्ठानपूरचा राजा झाला.”

अश्वमेध यज्ञाचे माहात्म्य स्पष्ट करणारी, अशी ही दुसरी कथा(लक्ष्मणाची पहिली कथा ऐकल्यावर) श्रीरामांनी लक्ष्मणाला सांगितली.

क्रमशः ...

महर्षी धोंडो केशव कर्वे

महर्षी धोंडो केशव उर्फ अणासाहेब यांचा जन्म १८ एप्रिल १८५८ साली रत्नागिरी जिल्ह्याच्या खेड तालुक्यातील शेरावली या गावी झाला. रत्नागिरी जिल्ह्यातील मुरुड हे अणांचे गाव. शिक्षणासाठी त्यांना खूप पायपीट करावी लागली. इ.स. १८७९ मध्ये मॅट्रिक झाल्यानंतर त्यांनी एलिफन्स्टन कॉलेजमध्ये प्रवेश घेतला. मुंबईच्या एलिफन्स्टन कॉलेजातून त्यांनी गणिताची पदवी संपादन केली. वयाच्या चौदाव्या वर्षी त्यांचा राधाबाईशी विवाह झाला. राधाबाई त्यावेळी ८ वर्षाच्या होत्या. वयाच्या २७ व्या वर्षी, इ.स. १८९१ साली बाळंतपणात राधाबाईचा मृत्यू झाला. त्यावेळी अणांचे वय पंचेचाळीसच्या आसपास होते. प्रौढ वयात विधुर झालेल्या पुरुषानेही अत्यवयीन कुमारिकेशीच लग्न करण्याची त्या काळात प्रथा होती. लहान वयात मुलींची लग्न होत, पण दुर्देवाने पती लवकर मरण पावला तर त्या मुलीला मात्र त्याची विधवा म्हणून उर्वरित आयुष्य घालवावे लागे. ही समाजरीत नाकारणाच्या अणांनी पंडिता रमाबाईच्या शारदा सदन संस्थेत

शिकणाऱ्या गोदुबाई या विधवा मुलीशी पुनर्विवाह केला. ही गोष्ट काळाला मानवणारी नव्हती. अणा पत्नीसह मुरुडला गेल्यानंतर अणांवर सामाजिक बहिष्कार टाकण्याचा ठराव संमत झाला.

पुनर्विवाहासाठी लोकमताचे जागरण करावे, या हेतूने २१ मे, इ.स. १८९४ या दिवशी अणांनी पुनर्विवाहितांचा एक कुटुंबमेळा घेतला. ‘विधवा विवाह प्रतिबंध निवारक’ मंडळाची स्थापना केली.

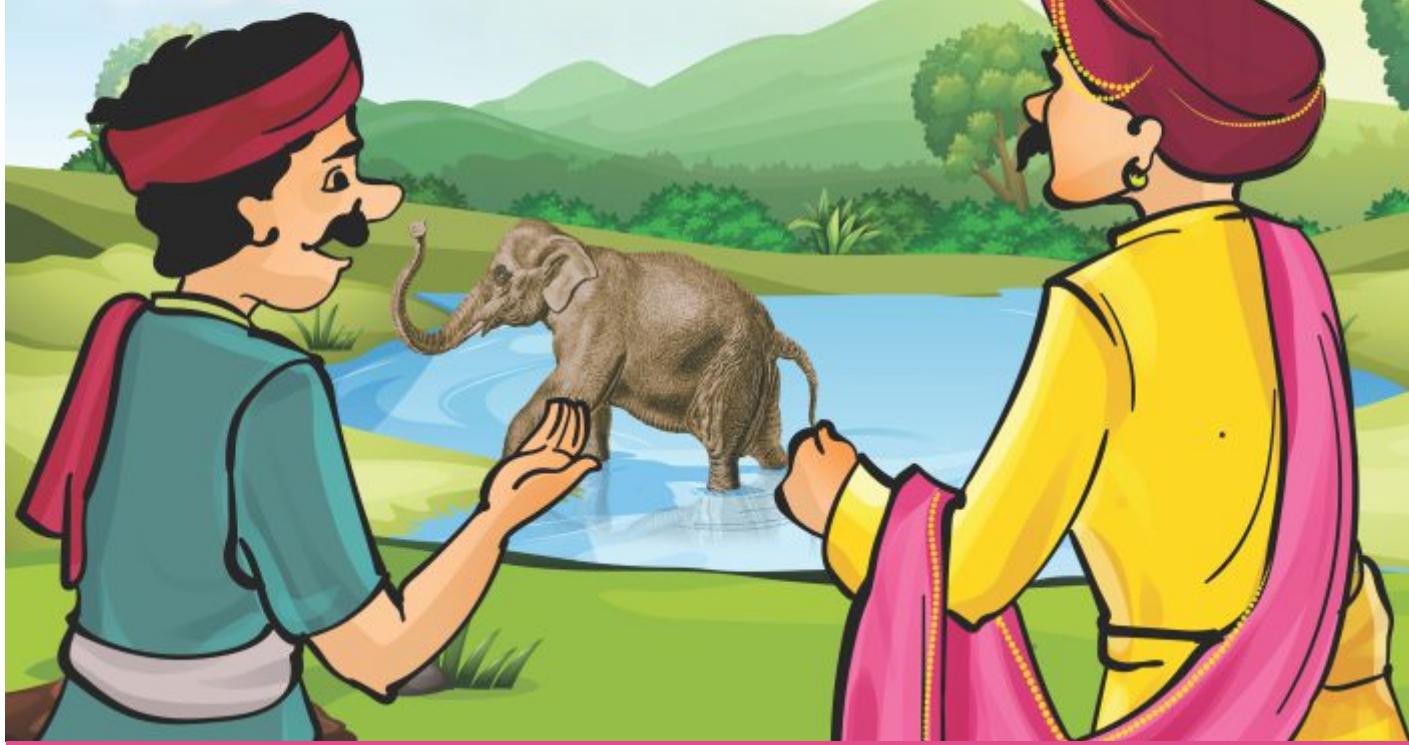
अनिकेत कन्यांसाठी इ.स. १८९९ मध्ये अणांनी ‘अनाथ बालिकाश्रम’ काढला. रावबहादुर गणेश गोविंद गोखले यांनी अणांचे हे उदात्त कार्य पाहून हिंगणे येथील आपली सहा एकरांची जागा आणि रु. ७५० संस्थेच्या उभारणीसाठी अणांकडे सुपूर्द केले. या उजाड माळरानावर अणांनी एक झोपडी बांधली. ही पहिलीवहिली झोपडी ही हिंगणे स्त्रीशिक्षण संस्थेची गंगोत्री. विधवांचे हे वसतिगृह ही एक सामाजिक प्रयोगशाळा होती. स्त्रियांवर होणारे अत्याचार, त्यांना दिली जाणारी दुर्घट दर्जाची वागणूक यांचा त्यांना कायम राग येत असे.

इ.स. १८९६ मध्ये अणासाहेबांनी

(पान ९ वर)

कथा

मनोबल

रा जू हा एक वर्गातील चांगला व हूशार विद्यार्थी होता; परंतु उनाड व वाईट विद्यार्थ्यांच्या संगतीमुळे वर्षभर अभ्यास करूनसुध्दा राजूला परीक्षेत कमी गुण मिळायचे. त्यामुळे त्याला सर्वांचेच बोलणे ऐकावे लागत असे. न राहवून त्याने एकदा गुरुजींना विचारले, गुरुजी मी वर्षभर खूप अभ्यास करतो; पण परीक्षेच्या वेळेस मला खूप भीती वाटते. प्रश्नांचं उत्तर माहीत असताना सुध्दा भितीमुळे उत्तर लिहू शकत नाही. गुरुजी म्हणाले, राजू तू एक हूशार विद्यार्थी आहेस. पण तुझ्यातील कमी असलेले मनोबल आणि

आत्मविश्वास उंचावण्याची गरज आहे. या विषयी एक गोष्ट सांगतो ती लक्षपूर्वक ऐक.

एका राजाजवळ एक हत्ती होता. त्या हत्तीवर बसून राजा कधीच पराभूत झाला नव्हता; म्हणून राजा त्या हत्तीवर खूप प्रेम करायचा. तो हत्ती आता वृद्ध होत चालला होता.

एके दिवशी तो हत्ती तलावात पाणी पीत होता. पण तलावातील पाणी कमी असल्याने तो पुढे पुढे जात होता. अचानक पुढे जाता जाता दलदलीत फसला. वृद्धावस्थेमुळे हत्तीला दलदलीतून निघणे शक्य

नव्हते, त्यामुळे तो जोरजोरात ओरडू लागला. त्याचा आवाज ऐकून माहूत त्याच्याकडे धावत आले परंतु तलावातून त्याला बाहेर काढणे कोणालाही जमेना. तेव्हा त्यांनी त्याच्या शरीराला भाले टोचायला सुरुवात केली कारण भाल्याच्या टोचण्याने तो सर्व शक्तीनिशी प्रयत्न करेल. तरीही तो बाहेर येऊ शकला नाही. शेवटी त्या हत्तीच्या जुन्या आणि अनुभवी माहुताला बोलावणे पाठविले.

माहूत आला, राजा शेजारीच उभा होता. त्याने राजाला असा सल्ला दिला, महाराज! तात्काळ युध्दाचे नगारे वाजवा, सैन्य या तलावाभोवती गोळा करा, आक्रमणाच्या घोषणा सैनिकांना द्यायला सांगा. राजाने त्याचे म्हणणे ऐकले आणि युध्दाचे नगारे वाजविण्याचा हुक्म दिला. मग काय, नगारे वाचू लागले, सैनिकांच्या रांगा शिस्तबध्दपणे लागल्या, आक्रमणाच्या घोषणा ऐकू येऊ लागल्या. त्या बरोबर हत्तीच्या अंगात वीरश्री संचारली आणि तो त्या दलदलीतून बाहेर पडला. त्याचे मन युध्दासाठी तयार झाले होते. राजाने जुन्या माहुताचे आभार मानले आणि त्याला बक्षीस दिले.

गुरुजी म्हणाले, “राजू या गोष्टीतून आपल्याला शिकायला मिळते, की जीवनात मनोबल खूप महत्त्वाचं आहे. मनोबल उंचावण्याकरीता चांगल्या माणसांची संगत केल्यावर ते तुझ्यातील आत्मविश्वास जागा करतील. तुला योग्य ते मार्गदर्शन करून तुझ्या मनातील भिती दूर करतील. यासाठी तुला चांगल्या विद्यार्थ्यांची संगत करणे आवश्यक आहे.”

- नितीन घुरुप
माणगाव, रायगड

महर्षी धोऱ्यो कैशत कर्वी

(पान ७ वरून)

पुण्याजवळील हिंगणे (आता कर्वनगर) या गावी विधवा महिलांसाठी आश्रम स्थापन केला. पुढे या तिन्ही संस्थांचे कार्य उत्तरोत्तर वाढत गेल्याने त्याचे एकत्रीकरण करून ‘महर्षी कर्वे सत्री शिक्षण संस्था’ असे त्याचे नामकरण करण्यात आले. या कार्यामुळे कर्मठ, सनातन पुणेकरांचा त्यांना रोष पत्करावा लागला. संस्था चालविण्यासाठी पैसे अपुरे पडत असल्याने कित्येक वर्ष अण्णासाहेबांना हिंगणे ते फर्गुसन कॉलेज पायी प्रवास करावा लागत असे. १९१४ पर्यंत फर्गुसन कॉलेजमध्ये ते गणित विषय शिकवत होते.

जपानच्या महिला विद्यापीठाला भेट दिल्यानंतर अण्णासाहेब अत्यंत प्रभावित झाले. त्यांनी पुण्यात भारतातील पहिल्या महिला विद्यापीठाची स्थापना झाली. पुढे विड्युलदास ठाकरसी यांनी १५ लाखांचे अनुदान दिल्याने या विद्यापीठाचे ‘श्रीमती नाथीबाई दामोदर ठाकरसी महिला विद्यापीठ’ (एसएनडीटी) असे नामकरण करण्यात आले. अण्णासाहेबांनी अनेक परदेश दौरे केले. विशेषत: महिलांच्या सबलीकरणाचे आपले अनुभव त्यांनी आफ्रिकेतही जाऊन सांगितले. विधवा महिलांचे प्रश्न आणि त्यांचे शिक्षण याव्यतिरिक्त जातिव्यवस्था आणि अस्पृश्यता यांच्या विरोधातही त्यांनी कार्य केले.

१ नोव्हेंबर, १९६२ रोजी वयाच्या १०४ व्या वर्षी पुण्यातच त्यांचे निधन झाले.

हसती दुनिया
एप्रिल-मे-जून २०२०

एकत्वाची परिभ्राषा

मित्रांनो, ‘अनेकतेत एकता’ हे एकत्वाचे मूळ सूत्र आहे. पण केवळ पाहण्याचा दृष्टीकोन बदलल्यामुळे किंवा भ्रमामुळे त्या एकत्वामध्ये अनेकत्वाचा भास निर्माण झाला आहे असे म्हणावे लागेल. परंतु एकत्व म्हणजे एकरूपता नव्हे किंवा एकसारखेपणाही नव्हे. एकरूपतेमध्ये एखाद्या विशिष्ट वेशभूषेचा, विशिष्ट संस्कृतीचा किंवा अन्य कोणत्याही बाह्यांगी सारखेपणाचा आग्रह असतो.

उदाहरणार्थ सर्वांनी टोपीच घालावी, पगडीच बांधावी किंवा विशिष्ट रंगाचीच वेशभूषा करावी, विशिष्ट प्रकारचाच आहार घ्यावा, सर्वांचा आर्थिक-समाजिक स्तर एकच असावा. खर तर अशा प्रकारची एकरूपता अस्तिवात येणे किंवा आणणे ही अशक्यप्राय गोष्ट आहे. एकत्वामध्ये मात्र अशाप्रकारची बाह्यांगी एकरूपता अभिप्रेत नाही. म्हणूनच ‘एकत्व’ जरी मुळचेच असले तरी त्याच्यावर चढलेली अनेकत्वाची पुटं दूर करण्याची गरज आहे. आकाशात ढग दाठून आले म्हणजे सूर्यदर्शन होत नाही. तद्वतच मानवी मनातील अज्ञानजनित भेदभावरुपी काळे ढग एकत्वाचा ज्ञानसूर्य दृष्टीआड करतात. सर्व प्रकारच्या विभिन्नता आणि विविधता कायम असतानाच एकतेच्या एक सूत्रामध्ये गुंफले जाणे म्हणजे एकत्व होय.

मित्रांनो, ज्याप्रमाणे सोन्याचे वेगवेगळे अलंकार बनविल्यानंतर आपल्याला त्याची वेगवेगळी रूपं दिसू लागतात पण त्यामुळे त्याचे सोनेपण काही नाहीसे होत नाही. तद्वत अनेकत्वाच्या रूपात दिसणाऱ्या या विश्वाच्या ठायी विद्यमान असलेले मुलभूत एकत्व बदलत नाही. सर्वांभूती एक परमतत्व

दिसू लागल्यानंतर स्वाभाविकपणेच आपण सारे एक आहोत हा बोध होतो.

अबोध अवस्थेत म्हणजेच अज्ञानामुळे मनुष्य चुकीचा दृष्टीकोन बाळगत असतो. जाणता आणि नेणता यांच्या दृष्टीमध्ये जमीन-आसमनाचा फरक असतो. जीवाचे आपल्या मूळ शिवस्वरूपाला प्राप्त होणे हेच जीवनाचे प्रमुख लक्ष्य आहे. म्हणून आजवर होऊन गेलेल्या दिव्य विभुतींनी मानवाला याच एका लक्ष्याकडे, याच एका ध्येयाकडे अग्रेसर करण्याचा प्रयत्न केलेला आहे. जीवाने आपल्या मूळ रूपाकडे अग्रेसर होणे म्हणजेच एकत्वाकडे अग्रेसर होणे आहे आणि या प्रक्रियेनेच अवघ्या मानवजातीचे एकत्व प्रस्थापित होऊ शकले. मग त्यातूनच साकारते ‘विश्व एक परिवार’ म्हणजेच ‘Global family’ ही संकल्पना. भौतिक गोष्टींवर आधारित एकत्व किंवा एकता ही केवळ ही विघटीत होऊ शकते. मात्र एकमेवाद्वितीय परमतत्वावर आधारित एकत्व हे कायमदायम टिकून राहते.

म्हणूनच समस्त मानवमात्र एकाच परमतत्वाचे अभिन्न अंग आहे आणि त्या नात्याने आपण सर्व एक आहोत याची जाणीव निर्माण होऊन एकमेकांशी प्रेमपूर्ण, सौहार्दपूर्ण व्यवहार करणे आणि शांतीपूर्ण सह-अस्तित्वाच्या भावनेने जीवन व्यतीत करणे हीच ‘एकत्वाची परिभाषा’ होय. संत निरंकारी मिशनला अभिप्रेत असलेले एकत्व हे अशा स्वरूपाचे आहे.

- अंकित चंद्रकांत जाधव

संदर्भ : पुस्तक-एकत्व का आणि कसे

दादाला विचारु या... !

प्रश्न :- कोणी आपली निंदा करत असेल, आपल्याला शिव्या देत असेल तर आपण काय करावे ?

उत्तर :- अशावेळी निंदा करणाऱ्याला, शिव्या देणाऱ्याला आपण मात्र शिव्या देऊ नये. आपण त्याची निंदा करू नये. शांत राहावे. या गोष्टीला कोणी भित्रेपणा किंवा कमकुवतपणा म्हटलं तर खुशाल म्हणूदे.

कारण जो निंदा सहन करतो, त्या पुरुषाचे आंतरिक दुःखच शिव्या देणाऱ्याला किंवा अपमान करणाऱ्याला शिक्षा देत असते. त्याच बरोबर शिव्या देणारा आपले पुण्यही गमावून बसतो. असे महाभारताच्या अदिपर्वातही म्हटले आहे. प्रत्येकाच्या अंतरात जी चैतन्य शक्ती असते, जिच्यामुळे शरीर जीवंत आहे, तिला आत्मा म्हणतात. आत्मा हाच ईश्वर आहे. शिव्या देणारा किंवा अपमानित करणारा मनुष्य एक प्रकारे ईश्वरालाच अपमानित करत असतो. मग ज्याला दुखावले आहे त्याच्या अंतरात्म्यातून दुःखलहरी बाहेर पडतात. त्या दुःख देणाऱ्यावर पापाचा भार वाढवत जातात. म्हणूनच यात आपण अलिप्त राहून त्या दुरात्म्याला सुमति प्राप्त व्हावी, म्हणून प्रार्थना करून त्याच्यावर उपकार करावे. अपकाराराचा बदला परोपकाराने जो घेतो तो ईश्वराच्या कृपेला पात्र ठरतो. मग आपणही त्याच्यासारखे वागून तोट्याचा सौदा का करून घ्या ?

प्रश्न :- मायेचे बंधन आत्म्याला मुक्त होऊ देत नाही, असे म्हटले जाते, त्यासाठी काय केले पाहिजे ?

उत्तर :- पाच तत्वांच्या प्रत्येक देहात आत्मारूपी सहावे चैतन्य तत्व आहे तेच देहाला चालवते, बोलवते, अन्नपचन करवते, शासोच्छवासी क्रिया चालू ठेवते. देह व देहाचे व्यापार आपल्या इतके सवयीचे झाले आहेत, की आपण स्वतःला देह समजू लागतो. वास्तविक मृत झालेला देह पाहिल्यावर तरी आपण ओळखायला हवे की जोपर्यंत आत्मारूपी चैतन्य तत्व होते तोपर्यंत देहाला महत्व होते. म्हणजे ज्याला महत्व आहे त्याच्याकडे दुर्लक्ष केल्यामुळे मायेचे बंधन आत्म्याला मुक्त होऊ देत नाही असे आपण म्हणतो, पण प्रत्यक्षात आत्मा निर्लेप आहे. जड मायेशी चैतन्य एकरूप कसे होऊ शकेल ? आत्मा मुळात देहाच्या व्यापात अडकलेलाच नाही आपण अज्ञानामुळे तसे समजतो. ज्यावेळी पूर्ण सदगुरुची कृपा होते त्यामुळे आपण कोण आहोत याची ओळख पटते आणि आपोआपच देहभाव संबंधीची भावना कमी कमी होऊ लागते आणि आत्मभाव बळावू लागतो; परंतु त्यासाठी नियमित साधना केली पाहिजे. ती साधना म्हणजे सत्संग सेवा आणि नामस्मरण.

प्रश्न :- माणसाची खरी प्रगती केव्हा होते ?

उत्तर :- जेव्हा आपण या स्थिर प्रभूशी एकरूप होतो, या निराकार प्रभुच्या रंगात रंगून जातो, तेव्हा या प्रभुचे गुणही आपल्यामध्ये प्रवेश करतात. कारण या परमात्म्याचीच ज्योत, त्याचा अंश आपल्या देहात जीवात्मारूपाने विराजमान आहे. म्हणून जेव्हा या निराकार प्रभुचे दैवी गुण आपल्यामध्ये प्रकट होऊ लागतील तेव्हाच आपली खण्या प्रगतीची वाटचाल सुरु झाली असे म्हणता येईल.

भौतिक जगात विविध शोध, सुखसुविधा, पद प्रतिष्ठा यांना जरी प्रगतीचं लक्षण मानलं जात असलं आणि ते बन्याच अंशी योग्यही आहे; पण भौतिक प्रगती ही अस्थिर आहे, बदलणारी आहे. त्याच्याने कल्याण होणार नाही म्हणून दैवी गुणांचा विकास होणे हीच खरी प्रगती मानली जाते.

विचारपुण्य

.....॥४३॥

आपल्या मनात अशा अनेक अवस्था येत असतात की कधी आपण ठिकठाक बसलो असताना. अचानक उदास होतो, पुन्हा अचानक आनंदी होतो किंवा कधी मनाची अवस्था अशी होते की त्यात विपरीत भाव येऊ लागतात.

असे विपरीत भाव, नकारात्मक विचार येत असतील तर ज्याप्रमाणे पायात काटा रुतल्यानंतर तो आपल्या पायात जास्त वेळ रुतून रहावा असे वाटत नाही, कारण त्यामुळे आपल्याला वेदना होतील. आपला प्रयत्न असतो की तत्क्षणी तो काटा पायातून काढला जावा. तदूतच जे काही नकारात्मक भाव येत आहेत त्यांना आपण आपल्या मनात जास्त वेळ घर करु द्यायचे नाही. ह्या प्रभू परमात्म्याचा, निराकाराचा आधार घ्यायचा. असे जे विचार येत असतात, जे स्वतःलाही त्रास देतात आणि ते भाव जर कर्म रुपात परिवर्तित झाले तर, ज्याच्याबद्दल हे विचार येत आहेत त्याचंही नुकसान करतात, त्यामुळे तो भाव व्यवहारात येण्याआधीच त्याचा अंत करावा.

संतांनी हेच शिकवलं, की स्वतःपासून सुरुवात दाऱुरायाचाँ आहे. महाराष्ट्राच्या धरतीवर युगायुगांपासून अनेक संत येऊन गेले आहेत; जे बरेच शिकवून जातात. ज्ञानेश्वर महाराजांची ती कथा आपण सर्वांनी ऐकली असेल. एक आई आपल्या मुलाला त्यांच्याकडे घेऊन येते आणि सांगते की मुलगा आजारी आहे. ज्ञानेश्वरजी मुलाला पाहून म्हणतात, की त्याला उद्या घेऊन या. जेव्हा दुसऱ्या दिवशी आई पुन्हा आपल्या मुलाला ज्ञानेश्वरजींकडे घेऊन येते. तेव्हा ते मुलाला म्हणतात, की ‘जर तू गूळ खाणे थांबवलंस तर तू निरोगी होशील.’ त्या आईच्या मनात येते की जर मुलाला इतकंच समजवायचं होतं, की गूळ खाणं सोडलंस तर तुझी तब्येत ठीक होईल तर काल का

सांगितलं नाही! त्यावर ज्ञानेश्वरजी समजावताना म्हणाले, की जर तुम्ही काल आला असतात तर मी माझ्या खोलीत ताटात गूळ घेऊन बसलो होतो. जेव्हा मी स्वतःच गूळ खात होतो. तेव्हा मी त्या मुलाला कसं सांगणार, की गूळ खाऊ नको म्हणून ? संतांनी स्वतः आधी कर्मात सर्व चांगल्या गोष्टी धारण केल्या आणि मगच पुढे त्याचा प्रचार केला.

तेच संत पुढे असंही समजावतात, की आपण काही तरी मिळवलं आहे. जसं, मीराबाई म्हणायच्या, की हा प्रभू परमात्मा प्राप्त करता येतो. जेव्हा संतांनी सांगितलेली प्रत्येक गोष्ट आपण समजू तेव्हाच खच्या अर्थाने आपल्या जीवनात कशीही परिस्थिती असली तरी आपण डगमणार नाही. स्थिरता, शांतता, वास्तव्य करू लागेल. हे जे काही आहे ते सर्व परमात्म्याचे आहे. ही ब्रह्मज्ञानाची देन मिळाल्यावर जेव्हा आपण ह्या परमात्म्याशी जोडले जातो तेव्हा प्रत्येक गोष्ट भगवंताच्या इच्छेनुसार घडते असं वाटू लागतं.

ज्ञान आणि कर्माच्या संतुलनाबद्दल बोलायचं तर पक्ष्याचे जसे दोन पंख असतात ते उदाहरणादाखल पाहावे. ज्ञान सुध्दा तोपर्यंतच फलदायी ठरतं, वरदान ठरतं जोपर्यंत कर्माचं संतुलन आहे. ज्ञान जर कर्मात उतरलं नाही तर ते आपल्यासाठी उपयुक्त ठरत नाही. ज्ञान जरी मिळालं, प्रभूशी नातं जुळलं, भगवंताची ओळख ज्ञाली तरी हे ज्ञान आपल्या कर्मात, विचारात, आपल्या वाणीत दिसणं, झळकणं गरजेचं आहे मग वाणीतही मधुरता येईल, आपण कटू बोल बोलणार नाही. आपण आपल्या हृदयात फक्त प्रेमालाच स्थान देऊ.

मन फक्त एकच आहे पण किती वेगवेगळे रंग दाखवते. हे कधी मेणासारखं तर कधी दगडासारखं बनतं. हृदयात कधी वैरभाव येतो तर कधी प्रेमही

येतं. जेव्हा जेव्हा आपण आपल्या मनाला कडुलिंबासारख्या कटू भावांनी भरतो, तेव्हा आधी स्वतःला अस्वस्थ वाटतं आणि जेव्हा आपण मनात असे भाव ठेवतो की सर्वांशी प्रेमाने वागायचं आहे. जेव्हा आपलं मन प्रेमाच्या गोडव्यानं भरलं असेल तर आधी स्वतःला आनंद मिळतो आणि मग प्रत्येकापर्यंत आपण तो आनंद पोहचवतो. आपण हेच एक कार्य करायचं आहे, की आपण स्वतःची ओळख करून घ्यायची आहे. ह्या परमपिता परमात्म्याचं जे ज्ञान मिळालं आहे ते जीवनाच्या प्रत्येक क्षणी धारण करायचं आहे, जी अमूल्य वस्तू मिळाली आहे ती प्रत्येकापर्यंत पोहोचवायची आहे. यासोबतच आपल्याला हे सुध्दा लक्षात राहील, की मनावर कशाप्रकारे नियंत्रण ठेवायचं आहे, कशाप्रकारे स्वतःला प्रत्येक स्थितीशी जुळवून घ्यायचं आहे. मग जीवनात भूतकाळ, वर्तमान काळ आणि भविष्याची चिंता राहत नाही. हा निराकारच भूतकाळ होता, वर्तमानातही हाच आपल्यासोबत आहे आणि भविष्यातही हाच असणार आहे. आपण नसू तेव्हाही हा असणार आहे. कारण ह्याचा ना आदि आहे ना अंत! प्रत्येक गोष्ट ह्याच्याशी जोडलेली आहे, प्रत्येक मनुष्यामध्ये ह्याचा वास आहे. जोवर आपलं नातं निराकाराशी जुळलेलं आहे तोवरच आपण स्वतःला सुधारण्याचा प्रयत्न करू शकतो. जे होऊन गेले आहे त्याची चिंता करायची नाही. जे हातात आहे ते आपण कशा रितीने उत्तम बनवू शकू आणि येत्या काळात Best versions of ourselves (स्वतःचे उत्कृष्ट रूप) कसे घडवू शकतो ह्याचा विचार करायचा आहे. दातार कृपा करो, प्रथमतः आपण माणूस म्हणवून घेण्याच्या पात्रतेचे बनू या.

शा

ष्ट

को

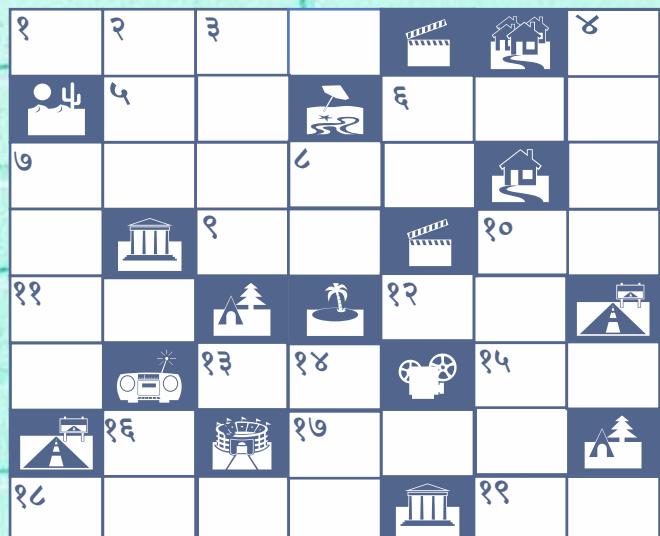
डे

१८९

आडवे शब्द

०१. गंगेचं जळ
०५. मृत्युदेवता
०६. एक महिला बॅडमिंटनपटू : ....नेहवाल
०७. कर्ण व दुःशला यांसह कौरव पांडवांची संख्या किती ?
०९. सैनिकांचा समूह
१०. मुलाची पत्नी
११. या देवीचे वाहन घुबड आहे.
१२. जे फळ शबरीने प्रभू श्रीरामाला खायला दिले होते.
१३. उजवा या शब्दाचा विरुद्ध
१५. दालचिनी ही झाडाच्या ..... पासून प्राप्त होते
१७. स्वस्तच्या उलट
१८. एक राज्य ज्याची राजधानी जयपूर आहे.
१९. लहू, खून मराठीमध्ये

० पूजा अरोडा (रेवाढी-हस्तियाणा)

उभे शब्द

०२. गाणे गाणारा
०३. प्रसिद्ध उद्योगपती .....जी टाटा
०४. संत एकनाथांचे अध्यात्मिक गुरु
०६. 'जागतिक आरोग्य दिन' एप्रिल महीन्याच्या .... तारखेला मानला जातो.
०७. गुरुदक्षिणा म्हणून आपला अंगठा कापून देणारा शिष्य
०८. झाडाच्या खोडावरील किंवा फळावरील आवरण
१०. हिंदी संत कवी सूरदास यांनी कोणते काव्य लिहिले ?
१४. श्री विष्णूचा पाचवा अवतार याने बळीराजाला पाताळात लोटले
१६. झाडाची निर्मिती यामुळे होते

उत्तरे इतरत्र

१४

संगत

बाभळीशेजारी केळीचं झाडं लावलं,
काट्यांनी त्याचं पानन् पान फाडलं

चंदनाशेजारी कडूनिंब वाढला,
कडूनिंबाचा गाभा सुगंधी झाला

श्रीकृष्णांच्या संगतीने अर्जुन धन्य झाला
पण दुर्योधनाच्या मैत्रीने कर्ण वाया गेला

द्राक्षाचा वेल कडूनिंबावर गेला
कडू कैसा झाला, संगतीगुणे

ढवळ्याशेजारी पवळ्या बांधला
वाण नाही पण गुण लागला

संताच्या संगतीने तुकोबा घडला
तुकाबि घडला तो विडुलची झाला

म्हणून संगत सोबत चांगली करा
जीवन आपले सार्थक करा

- आतिश चंद्रकांत शिंदे
ठाणे

हसती दुनिया,
एप्रिल मे जून २०२०

आजोषा

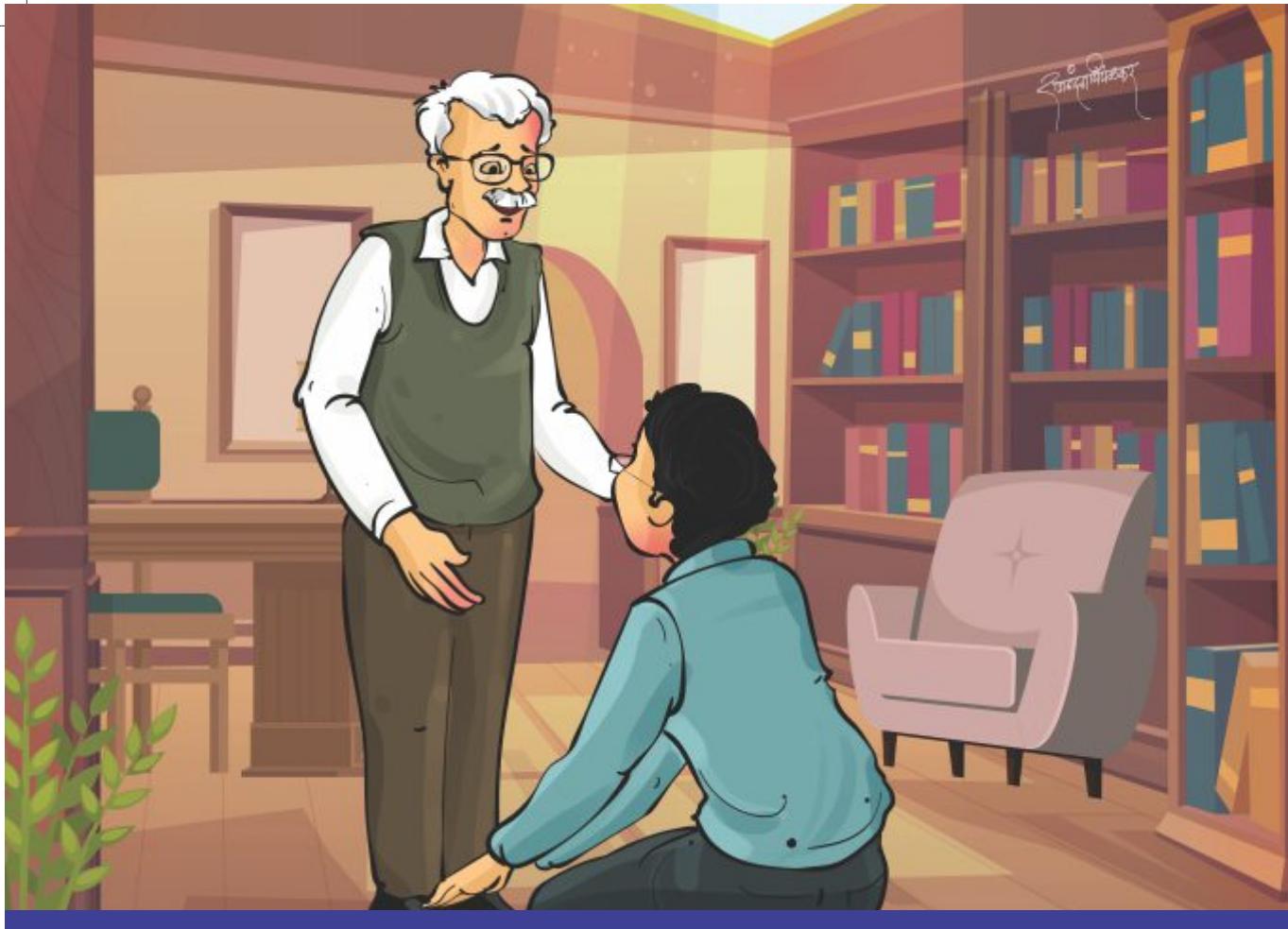
चित्रांकन
लेखन, रंग
अजय कालडा

झाकली मूऱ्ठ...

रा म हा एक हुशार मुलगा १२वी मध्ये शिकत होता. तो आईवडिलांचा एकुलता एक मुलगा होता. आई वडील त्याच्यावर फार प्रेम करत. त्याच्या वाढदिवसाला त्याच्या वडिलांनी सुंदर असे एक किमती घड्याळ घेतले होते. शामने आपल्या वर्गमित्रांना ते घड्याळ दाखवले. सर्व मित्रसुध्दा ते पाहून खूश झाले. परंतु त्याच वर्गातील एक मधू नावाचा मुलगा होता. त्याच्या मनात मात्र एक असा विचार आला की आपण हे

घड्याळ चोरी करावे. एके दिवशी शामने ते घड्याळ बेंचवर ठेवून तो वॉशरुमला गेला असता संधी पाहून मधूने घड्याळ चोरी केले. शाम पुन्हा येऊन पाहतो तर त्याला आपले घड्याळ बेंचवर दिसले नाही. वर्गात सर्वांना विचारले असता सर्वांनी आपल्याला माहीत नाही असे सांगितले.

शामने आता वर्गशिक्षकांकडे तक्रार केली त्यावर वर्गशिक्षक म्हणाले आपल्या वर्गात कोणी बाहेरील व्यक्ती आली होती का? सर्व विद्यार्थी

हस्ती दुनिया
एप्रिल-मे-जून २०२०

म्हणाले 'नाही.' शिक्षक म्हणाले ठीक आहे. कोणी गंमत म्हणून याचे घड्याळ ठेवले आहे का? सर्वांनी नाही म्हणून सांगितले. त्यावर शिक्षक कोणालाच काही बोलले नाहीत. शांतपणे विचार करु लागले.

आता सर्व मुले आपापल्या जागी बसली. शिक्षकांनी सर्वांची दप्तरे तपासायला घेतली. एकेकाचे दप्तर तपासत असतांना ज्यांचे दप्तर तपासून झाले त्याला शिक्षकांनी आपल्या टेबलाजवळ जाऊन उभे राहण्यास सांगितले. मधू हे सर्व पाहत होता त्यांने दप्तरातील घड्याळ खिशात ठेवले आणि तोही रांगेत जाऊन उभा राहिला. शिक्षकांना कोणाच्याही बँगेत घड्याळ सापडले नाही.

आता शिक्षकांनी सर्वांच्या डोळ्यावर रुमालाची पट्टी बांधली आणि प्रत्येकाचे खिसे तपासायला सुरुवात केली. सर्वांचे खिसे तपासताना त्यांना एकाच्या खिशात ते घड्याळ सापडले. ते घड्याळ तसेच गुपचुप घेऊन ते शेवटी उभ्या असलेल्या शामच्या खिशात घातले आणि काही घडलेच नाही अशा स्थितीत सर्वांना आपापल्या डोळ्यांवरची पट्टी काढण्यास सांगितले व सर्वांना आपल्या जागेवर बसायला सांगून शिक्षकांनी नेहमीप्रमाणे अभ्यास घेणे चालू केले.

मधूला आता त्याचच मन सारखं खात होतं की, आपले बिंग फुटणार, आपली नाचककी होणार. त्याचे मन सारखे खात होते. एक दिवस गेला दोन दिवस गेले घड्याळाबद्दल कोणीही काहीच बोलत नव्हतं. मधू मात्र बरेच दिवस

घाबरत घाबरत वर्गात येऊन बसायचा; परंतु कोणीही काहीही बोलत नव्हते. कारण वर्गातील कोणत्याही मुलाला घड्याळ कोणाकडे मिळाले किंवा कोणी चोरले याची कधीही चर्चाच झाली नाही. अशाप्रकारे तो विषय त्याच दिवशी समाप्त झाला होता.

मधूची शाळा पूर्ण झाली आणि तो एक चांगला इंजिनिअर म्हणून नोकरीलाही लागला. त्याचे सर्व सुरळीत झाल्यानंतर तो एकेदिवशी कॉलेजमध्ये आला आणि त्याच वर्गशिक्षकांना भेटून त्यांच्या पायावर आपले डोके ठेवले. शिक्षक हे काही समजू शकले नाहीत. शिक्षक म्हणाले, तू असं काय करतो आहेस? त्यावर मधू म्हणाला, गुरुजी तुमचे माझ्यावर अनंत उपकार आहेत. तुम्ही मला एकप्रकारे जीवनदान दिले. नाही तर मी आज या जगात राहिलो नसतो. अरे पण असं काय मी केलं तुझ्यासाठी? त्यावर मधूने आपणच घड्याळाची चोरी केली होती असं असतांनासुध्दा तुम्ही मला काहीही बोलला नाहीत किंवा शिक्षाही केली नाही. जर त्यावेळी माझे नाव तुम्ही जाहीर केलं असतं तर मी नक्कीच आत्महत्या करणार होतो.

अरे मधू तूच घड्याळाची चोरी केली होतीस हे मलासुध्दा माहीत नव्हते कारण तुमचे खिसे तपासताना मी सुध्दा माझ्या डोळ्यांवर पट्टी बांधून घेतली होती. कारण माझा कोणताही विद्यार्थी माझ्या नजरेतून उतरु नये म्हणून मी ती काळजी घेतली होती.

- स्वप्निल न्हाटवळ

सीताफळ

स गव्यांनी भरपूर सकस आहार घ्यावा, असा डॉक्टरांचा आग्रह असतो. त्यामुळे आरोग्याच्या दृष्टीने शरीराला योग्य पोषण मिळत असते. या दिवसात फळे खाणे आरोग्यासाठी अत्यंत उपयुक्त असते. बाजारात सध्या सीताफळांच्या विविध जातींचा दर ५० ते १०० रुपये किलो आहे. मोठ्या आणि लहान गावरान सीताफळांना जळगावकरांकडून सध्या चांगलीच मागणी वाढली आहे.

जिल्ह्याभरातून सीताफळे शहरात विक्रीस येत आहेत. त्यातही जामनेर तालुक्यातून सर्वाधिक माल शहरात विक्रीस येत असतो. काही आजारात रुग्णांना सीताफळे सहन होत नाही, त्यामुळे अशा रुग्णांनी वैद्यकीय सल्ला घेऊन ती खावी. असे आयुर्वेद तज्ज्ञांचे म्हणणे आहे. लहान मुलांच्या आरोग्यासाठी सीताफळ अत्यंत उपयुक्त असते. हे फळ थंड असल्याने ज्यांना सर्दी, खोकला, कफाचा त्रास आहे, अशांनी हे फळ खाऊ नये. ज्यांचे शरीर उष्ण आहे, त्यांना मात्र हे फळ उपयुक्त आहे.

हे करावे

- * उष्ण शरीराच्या व्यक्तींनी सीताफळ खावे.
- * शरीरात उष्णता असलेल्यांनी सीताफळाची साल, तळ हातापायांना लावावी.
- * दोन जेवणाच्या मधल्या वेळेत सीताफळ खाणे आरोग्यासाठी उपयुक्त आहे.
- * लहान मुलांना सीताफळाचा गर मधासोबत दिल्यास फायदेशीर असतो.

हे करु नये

- * रिकाम्या पोटी सीताफळ खाऊ नये.
- * सर्दी, खोकला, कफाचे विकार असणाऱ्यांनी सीताफळ खाऊ नये.
- * दूध, आइस्क्रीमसोबत खाऊ नये.
- सीताफळात कॅल्शियम मोठ्या प्रमाणात असते, त्यामुळे लहान मुलांसाठी अत्यंत उपयुक्त असे हे फळ मानले जाते. सीताफळाचा गर लहान मुलांना मधासोबत दिल्यास आरोग्य वाढीस लागते. तसेच स्तनपान करणाऱ्या आईने जर सीताफळ खाल्ले तर तिच्या दुधातून बाळाला पोषण मिळते. कफाचा त्रास असलेल्या मुलांना मात्र हे फळ खायला देऊ नये.

केसातील कोंडा हा केसांप्रमाणेच त्वचेवरही नुकसान करतो. यामुळे चेहऱ्यावर, पाठीवर संसर्ग पसरण्याची शक्यता अधिक असते. यावर उपाय म्हणून काही अँन्टी-डॅन्ड्रफ शाम्पूचा वापर आपण करतो पण काही वेळेस त्यातील घटकांचा शरीरावर दुष्परिणाम होण्याची शक्यता अधिक असते. मग असा धोका पत्करण्यापेक्षा सीताफळ हा नैसर्गिक आणि घरगुती उपाय नक्कीच फायदेशीर ठरु शकेल.

सीताफळाच्या बिया आणि गर हा दोन्ही अँन्टीपंगल, अँन्टीबॉवटेरियल आणि अँन्टीसोटीक असतात. त्यामुळे टाळू वरील संसर्ग कमी करून कोंड्याच्या समस्येवर मात करणे शक्य होते. तसेच या बरोबरीने खोबरेल तेलाचा वापर केल्यास टाळू व केसांचे आरोग्य सुधारते. ते अधिक हायड्रेटेड राहण्यास मदत होते. परिणामी कोंड्याचा त्रासही कमी होतो.

मधुर व थंड असे तसेच पित्तनाशक बलवर्धक असलेल्या सीताफळाचे आयुर्वदात महत्त्व सांगितले आहे. सीताफळ सेवनाने थकवा अशक्तपणा दूर होतो. उत्साहवर्धक, भूकवर्धक आणि स्मरणशक्ती वाढविण्याचा सीताफळाचा अतिसार व मुरळ्यासाठी औषध म्हणून वापर केला जातो. सीताफळ तुषाशामक तसेच वातशामकही आहे. मानसिक संतुलन हरवलेल्या व्यक्तींना तीव्र रेचक म्हणून सीताफळाची मात्रा दिली जाते. सीताफळाची पाने जखमेवर बांधल्यास त्वरीत बरी

होते. सीताफळाच्या खोडाला वाळवी लागत नाही. कारण त्याच्या पानात व मुळात विषारी द्रव्य असते. सीताफळ जेवणानंतर खावे. ते नवजीवन देणारे फळ आहे, असे आयुर्वदात सांगितले आहे.

Rajesh

१ तू ही निरंकार

SHABARA

PEST CONTROL

राबरा

पेस्ट कन्ट्रोल सर्विस

Mukesh

पेस्ट कन्ट्रोल करवा कर अपने घर और अपने परिवार को ल्याच एवं निरोग रखें।

अपने घर, ऑफिस, लॉस्टल, बैंक, ऑफिस पारिसर एवं अन्य कोई भी जगह जहां पर दीमक, कीडे, काकडोच, मक्खी-मच्छर, चिपकली, चूहे, अटमल इत्यादि किसी भी प्रकार की समस्या से परेशान हो लो एक बार अवश्य संपर्क करें।

SHABARA

PEST CONTROL SERVICES

RAJESH : Mob.: 9819691223, 9987116381, 9819056198, 9987116382
www.shabarapestcontrol.com • Email : shabarapecstcontrol88@gmail.com
 Office No.3, Sai Laxmi Society, Anand Nagar, Vitava Kalwa, Thane 400 605.

हसती दुनिया,
एप्रिल-मे-जून २०२०

देव दीनांचा कैवारी

रा म आणि श्याम दोघे मित्र एका गावात राहत होते. दोघांच्याही घरची परिस्थिती फार गरिबीची होती. त्या दोघांनी विचार केला की आपण आपल्या गरिबीवर मात करण्यासाठी काहीतरी धंदा करायचा.

असा विचार करून त्यांनी कपड्यांचा धंदा करायचे ठरवले. इकडून तिकडून काही थोडे थोडे पैसे जमा करून दोघांनीही एका शहरात जाऊन काही कपडे खरेदी केले. दुसऱ्या दिवसापासून ते गावागावात जाऊन कपडे विकू लागले. ते

प्रामाणिकपणे आणि प्रेमाने बोलत असल्यामुळे लोक आवर्जुन त्यांच्याकडून कपडे खरेदी करत असत.

रामच्या बाबतीत असा एक प्रसंग घडला. दिवस थंडीचे होते आणि एक आजीबाई त्या थंडीत बाहेर घुरुडवुडत होती. रामने लगेच आपल्याकडची एक छोटी चादर तिच्या अंगावर घातली. तिला बरं वाटलं. राम जायला निघाला परंतु त्या मातेने त्याला थांबायला सांगितलं आणि आपल्या झोपडीत जाऊन एक रामाची मूर्ती आणून त्याच्या हातात दिली आणि म्हणाली “बाळ, ही

देवाची मूर्ती तू आपल्या दुकानात ठेव तुझ्या व्यापारात भरभराट होईल.” त्यावर राम म्हणाला “माझे दुकानच नाही मग मी ही मूर्ती कुर्ठं ठेवू.” “सध्या तू तुझ्याबरोबर गाठोड्यात ठेव, दुकान झालं की दुकानात ठेव.” आजीबाई म्हणाल्या.

रामने आजीबाईच्या शब्दाला मान देऊन मूर्ती आपल्या गाठोड्यात ठेवली. आता हळूहळू सचोटी, मेहनत, प्रेमळ स्वभाव व प्रामाणिकपणामुळे राम व श्याम यांचा धंदा चांगलाच वाढला आणि त्यांनी बाजूच्या शहरात एक दुकान खरेदी करून आपला धंदा थाटला.

अनेक वर्ष दोघांनी एका मताने एक विचाराने धंदा केला; वाढवला. पुढे श्यामने लग्न केले त्याची मुले मोठी झाली. त्यांचीही लग्न केली. त्याचप्रमाणे रामनेसुध्दा एका मुलाचं लग्न केलं पण एका मुलीचं लग्न बाकी होतं.

आता जवळजवळ ते म्हातारेच झाले होते असे म्हणायला काही हरकत नाही. हळूहळू रामची शारीरिक क्षमता कमी होऊ लागली. तो आता दुकानात थोडा उशिरा येत असे. त्याने शामला सांगितले की माझी तब्बेत सध्या ठीक नाही तर मी थोडा उशिरा येत जाईन त्यावर शाम म्हणाला राम तुझ्या मनात असे का यावं मी आणि तू वेगळे थोडेच आहोत? तुला शक्य होईल तसं येत जा. राम कधी कधी १२ वाजतासुध्दा यायचा; परंतु शाम कधीच रामला काहीही बोलला नाही.

एके दिवशी राम म्हणाला, मुलीचं लग्न ठरवतोय तेव्हा आता मला उशीर होईल कदाचित

एखाद्या दिवशी यायला जमणार नाही. शाम म्हणाला चालेल.

आता राम त्यावर पुन्हा दुकानात आलाच नाही. चार दिवस गेले, आठ दिवस झाले, १५ दिवस होऊन गेले तरी रामचा काही निरोप नाही किंवा रामही आलेला नाही. शामला राहावले नाही.

एक दिवस दुकान बंद ठेवून तो रामच्या घरी गेला. पाहतो तर घरात राम नव्हता. शाम आता रामच्या खोलीत गेला. तिथे पाहतो तर रामचा फोटो भिंतीवर लावून त्याला हारही घातला होता.

शामला हा प्रकार काहीच कळेना. न राहवून त्याने त्याच्या पत्नीला विचारलेच, राम दुकानात या १५ दिवसात आलेला नाही. त्यापूर्वी तो नेहमीच येत असे. कधी उशिरा यायचा पण दुकानात नेहमी यायचा. त्याची पत्नी म्हणाली, असं असूच शक्त नाही. कारण सहा महिन्यांपूर्वीच ते वारले.

रामची पत्नी म्हणाली, “तुम्ही स्वतः तर प्रत्येक महिन्याच्या १ तारखेला येऊन पैसे देऊन जात होतात ना?”

शामला कळून चुकले की हे सर्व परमेश्वर करत होता. राम आणि शाम यांच्या जवळ प्रेम, नम्रता, प्रामाणिकपणा, विशालता या सर्व गोष्टी असल्यामुळे त्यांच्यासाठी स्वतः ईश्वर त्यांना मदत करत होता.

सदगुरु कृपेने ज्यांना ईश्वराची ओळख झाली आहे. हा ईश्वर त्यांच्या अंगसंग आहे. त्यांना चिंता करण्याची आवश्यकता नाही. फक्त प्रामाणिकपणे जीवन जगण्याची आवश्यकता आहे.

वाढदिवसाच्या हार्दिक शुभेच्छा

अदिती मुरगुडे

अर्नव लोखंडे

जान्हवी ससाणे

काव्या कदम

निर्मित पांचाळ

मुग्धा तळप

सुनिष्ठ कुहाडे

आरोह कोकणे

पृथ्वी भदाणे

रायनेश भाईमलले

प्रियांशु मुसळे

पलक शिनकर

शुधिता मोरे

श्रेया कुंभार

समरप्रीत कुंभार

साधिका आंबेडे

वर्णवी पवार

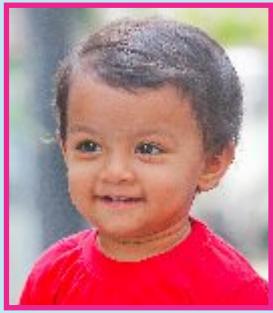
वल्लभ पाटील

तिर्थ माने

सौम्या सोनिस

विधिता विरकर

समीप कदम

कल्याणी कुलकर्णी

खरस्ती हराळे

विहान कोकितकर

विशाल राऊत

आदित्य हुमणे

अर्थव जोशी

अमंती

मुंबईचा मुकूटमणी राजभवन

मुंबईच्या दक्षिणेकडील अखेरच्या टोकावर राजभवन वसले आहे. मलबार हिलचा हा भाग म्हणजे किनाऱ्याला खेटून उभे एक हिल स्टेशनच! ब्रिटिशांच्या काळात मध्यवर्ती भाग म्हणून नावारुपाला आलेल्या परळमध्ये उद्योगउदिम वाढू लागला आणि त्यासोबत लोकसंख्या आणि रोगराईही गव्हर्नर लॉर्ड रे यांनी आपले निवासस्थान थंड-शुद्ध हवा असलेल्या मलबार हिलला हलवले आणि ४७ एकर जागेवर गव्हर्नर्मेंट हाऊस स्थलांतरित

करण्यात आले. स्वातंत्र्यानंतर त्याचे राजभवन असे नामकरण झाले. काही वर्षांपूर्वी तत्कालीन राज्यपाल विद्यासागर राव यांच्या प्रयत्नांती ही वास्तू नागरिकांच्या भेटीसाठी खुली झाली. या स्थळाचा इतिहास मुंबईच्या इतिहासाइतकाच पुरातन! पोर्टुगीज-ब्रिटिश-भारतीय इतिहास एकत्र साठवून ठेवलेलं हे स्थळ. मुंबईच्या निर्मितीची, राज्यकारभाराची, विस्ताराची, स्वातंत्र्याची, भरभराटीची साक्षीदार असलेल्या या वास्तूची ओळख मुंबईचा मुकूटमणी अशी

हस्ती दुनिया
एप्रिल-मे-जून २०२०

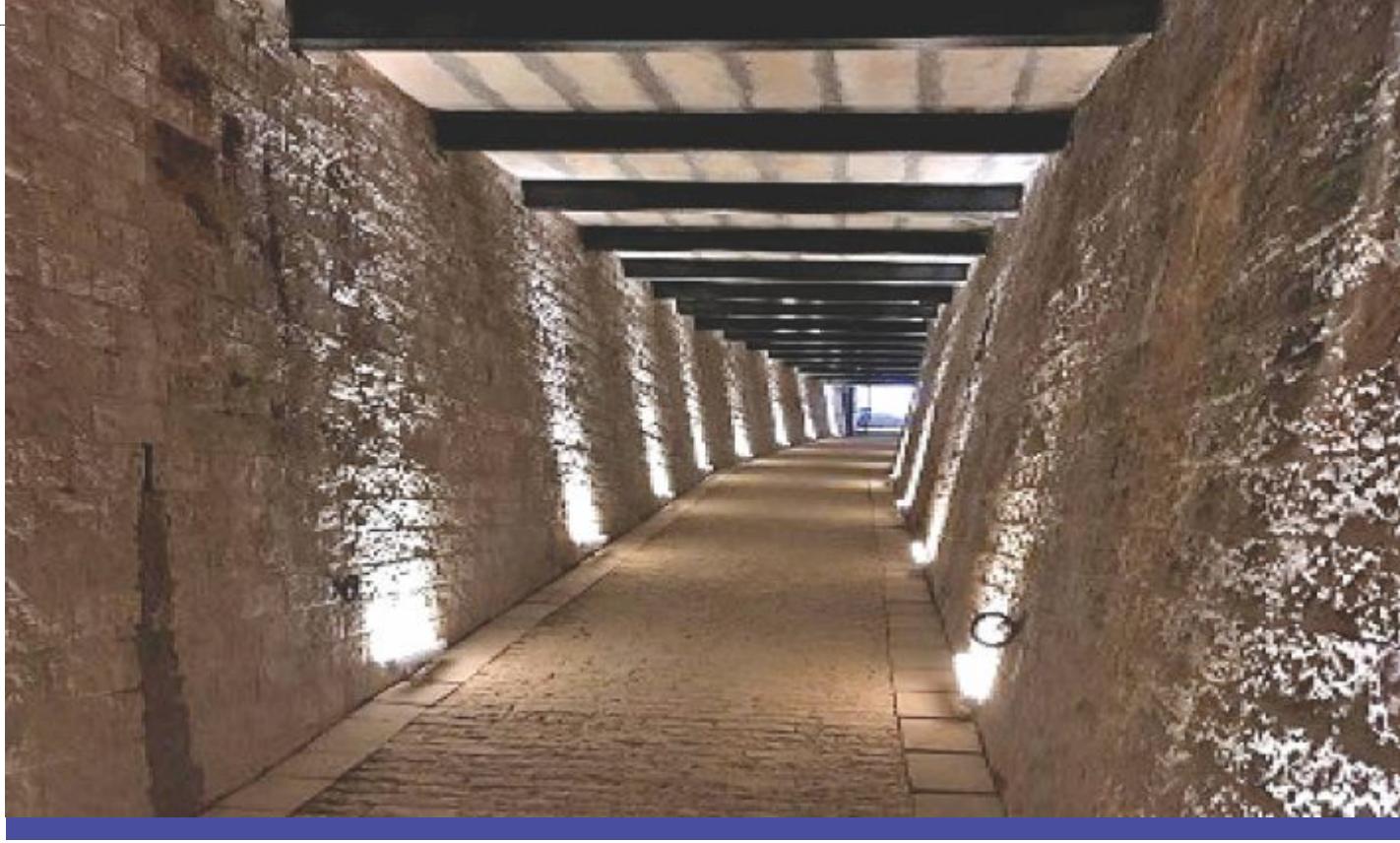
बनली आहे.

मुंबईच्या दक्षिणेकडील अखेरच्या टोकावरील ही वास्तू मुंबईची जडणघडण पाहत आली आहे. राजभवनच्या दूरमध्ये एका डेकवर उभे राहून मुंबईच्या क्षितिजावर उदयास येणारा सूर्य पाहण्याचा अनुभव साठवून ठेवावा असा. हे टोक इतके शांत, तटस्थ व निष्पक्ष आहे, की मुंबईच्या इतिहासात डोकावण्यासाठी, वर्तमान अनुभवण्यासाठी आणि भविष्याची चाहूल घेण्यासाठी राजभवनसारखी दुसरी वास्तू नसावी.

सध्या राजभवनाचा कायापालट सुरु आहे. अनेक जुन्या वास्तूंच्या जागेवर नव्या, पण शक्यतो जुन्याच धाटणीच्या इमारती उभारण्याचे

काम सुरु आहे. जलभूषण हे राज्यपालांचे निवासस्थान. फ्रांसमधून आणलेले दुर्मिळ कलाकुसर केलेले लाकडी फर्निचर, श्रेष्ठ देशी-परदेशी चित्रकारांच्या कलाकृती येथे आहेत. जललक्षण हे राष्ट्रपती, पंतप्रधान, उपराष्ट्रपतींचे राखीव निवासस्थान आहे. सोन्याचा मुलामा दिलेले कोरीव फर्निचर, मुघलांच्या शैलीतील वस्तूंचा तेथे संग्रह आहे. पंडित नेहरु, इंदिरा गांधी यांचे खास आवडीचे असलेले, तिन्ही बाजूंनी समुद्राने वेढलेली जलचिंतन ही वास्तूही खास.

सागर माता, सकळाई देवी, श्री गुंडी असे निरनिराळ्या नावांनी ओळखणाऱ्या देवीचं मंदिर येथे आहे. विशेष म्हणजे या मंदिरात दरवर्षी

गुरुपौर्णिमेनंतर येणाऱ्या पहिल्या मंगळवारी जत्रा भरते. स्थानिक कोळी समाजासह सुमारे दहा हजार भाविकांसाठी यावेळी राजभवनाचं दार उघडं असतं.

राज्यपालांच्या निवासस्थानाच्या खाली एक गुहा आहे, असं सांगितलं जायचं. पण ती शोधण्याचं श्रेय जातं महाराष्ट्राचे माजी राज्यपाल विद्यासागर राव यांना. इतिहासाची आवड असलेल्या राव यांनीच, एका दगडी भिंतीच्या मधोमध उभारलेले विटांचे बांधकाम फोडण्याची सूचना केली आणि ब्रिटिशकालीन गुहा प्रकट झाली. गाडल्या गेलेल्या अजस्त्र तोफाही प्रकाशात झाल्या. आणीबाणीच्या काळात,

हल्ल्याप्रसंगी समुद्रकिनाच्यापर्यंत नेणारी ही गुहा पाहणं हा अद्भुत अनुभव ठरतो.

हिरवंगार जंगल हे राजभवनचं एक मुख्य आकर्षण. १५ मोरांचा निवास हा तर त्यावरचा राजमुकूट. येथे सहा हजार झाडांनी हा परिसर नटला आहे. पक्षीतज्ज्ञ डॉ. सलीम अली यांचं मुंबईतील पक्षीनिरीक्षणाचं आवडतं ठिकाण हेच.

नागरिकांना राजभवन पाहायचं असेल तर rajbhavan-maharashtra.gov.in या वेबसाइटवर जाऊन आगाऊ नोंदणी करता येते. पुढील महिन्याच्या भेटीसाठी आधीच्या महिन्याच्या १० तारखेला ऑनलाईन नोंदणी सुरु होते.

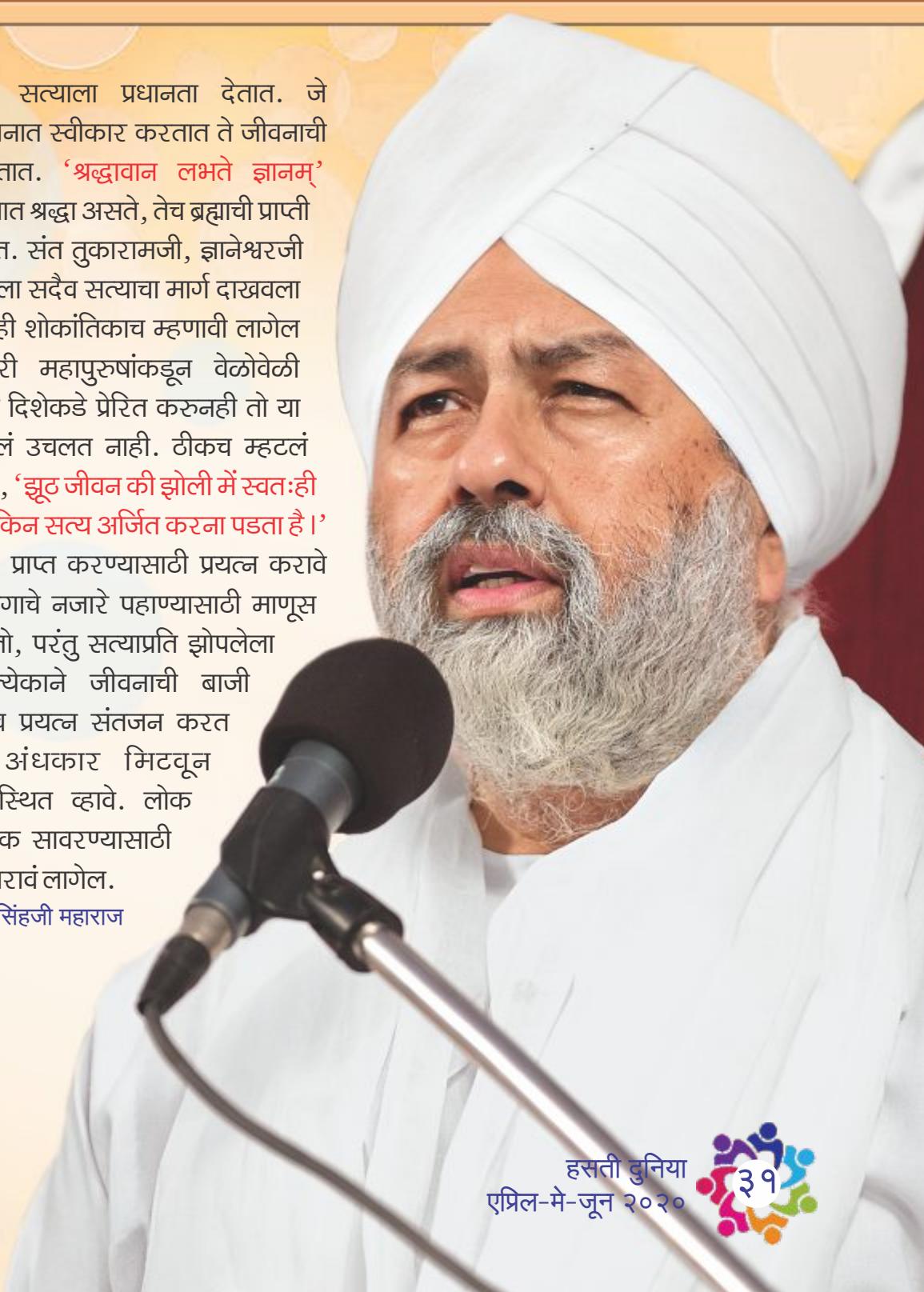

हस्ती दुनिया
एप्रिल-मे-जून २०२०

दिव्य बाणी

भक्तजन सत्याला प्रधानता देतात. जे सत्याचा जीवनात स्वीकार करतात ते जीवनाची बाजी जिंकतात. ‘श्रद्धावान लभते ज्ञानम्’ ज्यांच्या हृदयात श्रद्धा असते, तेच ब्रह्माची प्राप्ती करू शकतात. संत तुकारामजी, ज्ञानेश्वरजी यांनी मानवाला सदैव सत्याचा मार्ग दाखवला आहे. परंतु ही शोकांतिकाच म्हणावी लागेल की, अवतारी महापुरुषांकडून वेळोवेळी मानवाला या दिशेकडे प्रेरित करूनही तो या दिशेने पाऊलं उचलत नाही. ठीकच म्हटलं गेलं आहे की, ‘झूठ जीवन की झोली में स्वतःही उतरता है लेकिन सत्य अर्जित करना पडता है।’ अर्थात् सत्य प्राप्त करण्यासाठी प्रयत्न करावे लागतात. जगाचे नजारे पहाण्यासाठी माणूस जागृत असतो, परंतु सत्याप्रति झोपलेला असतो. प्रत्येकाने जीवनाची बाजी जिंकावी हाच प्रयत्न संतजन करत असतात. अंधकार मिटवून सत्यामध्ये स्थित व्हावे. लोक आणि परलोक सावरण्यासाठी हे जीवन सावरावं लागेल.

- बाबा हरदेवसिंहजी महाराज

हसा मुलांनो हसा

मुलगा मुलीला लग्नाची मागणी घालण्यासाठी तिच्या वडिलांकडे जातो.

मुलीचे वडील : किती पगार आहे रे तुला ?

मुलगा : सतरा हजार रुपये.

मुलीचे वडील : पंधरा हजार रुपये तर मी माझ्या मुलीला महिन्याला पॉकेटमनी म्हणून देतो.

मुलगा : ते धरूनच तर सांगतोय.

हातात मोबाईल घेऊन बंड्या शाळेत शिरतो.

मँडम : या राजे, आज उगवलात का शाळेत ?

किती दिवसांनी आठवली शाळा ?

बंड्या : अरे बापरे, या पोकेमॉनच्या नादात पुन्हा शाळेत आलो वाटतं.

रोज होणाऱ्या भांडणाला कंटाळलेल्या नवव्याने ठरवलं, कितीही वाईट जेवण झालं असलं तरी बायकोचं कौतुकच करायचं.

नवरा : (भाजीचा घास तोंडात टाकत)

वा..वा... काय मस्त भाजी झालीय.

बायको : (नवव्याकडे रागाने बघत) मला वाटलंच होतं, आज तुम्हाला भाजी गोड लागणार. शेजारणीनं दिलीय ना आज भाजी.

नवरा संध्याकाळी दमून भागून घरी येतो.

नवरा : मला खूप भूक लागलीय. जेवायला काय केलंस ?

बायको : जीएसटी

नवरा : म्हणजे काय ?

बायको : अहो सोंप आहे. गवार भाजी, शेंगदाणा चाटणी आणि टोमॉटोचं सार...जीएसटी

बाळूकाका : (कपड्यांच्या दुकानात) शर्टसाठी एखादं छान कापड दाखवा.

दुकानदार : प्लेनमध्ये दाखवू का ?

बाळूकाका : आता प्लेनमध्ये नको आणि ट्रेनमध्ये नको. इथंच दाखवा.

नवरा डॉक्टरकडे जाऊन येतो आणि रोज साखरेचा डबा पाहूनच मग झोपी जातो.

बायको : काय हो, तुम्ही रोज साखरेचा डबा का पाहताय ?

नवरा : अगं, डॉक्टरांनी रोज शुगर चेक करायला सांगितलीय.

दामू अण्णा : काय रे बंड्या... आज तुझा रिझल्ट होता ना ?

बंड्या : हो अण्णा ! रिझल्ट लागला. आपल्या गल्लीतली सारी पोरं नापास झाली.

दामू अण्णा : आणि तू रे ?

बंड्या : अहो अण्णा, तुम्हाला माहितीय ना.... आता मी काय दुसऱ्या गल्लीत राहतो का ?

शिक्षक : चिंगी, सांग पाहू चाफा बोलेना, चाफा चालेना, चाफा खंत करी, काही केल्या खुलेना.... या कवितेचा अर्थ काय ?

चिंगी : सर, चाफ्याचा नेट पॅक संपला आहे.

बन्या : (मेडिकल स्टोअरमध्ये) काय हो, तुम्ही कुणालाच औषधं उधार का देत नाहीत ?

मेडीकल स्टोरवाला : आम्हाला औषधांची एकस्पायरी डेट माहीत असते, पण तुमची नाही.

वर्गमध्ये शिक्षिका मुलांना मराठीतून इंग्रजीत अनुवाद करायला शिकवत होत्या.

शिक्षिका : बंड्या, 'मी तुझा प्राण घेईन' या वाक्याचा इंग्रजीत अनुवाद कर बरं.

बंड्या : माझ्या अंगाला नुसता हात तर लावून दाखवा मग दाखवतो.

सोम्या : एका मोठ्या व्यक्तिने सांगितलंय, तुम्ही उडू शकत नसाल तर पळा, पळू शकत नसाल तर चाला. चालूही शकत नसाल तर निदान रांगा. पण पुढे सरकत राहा.

गोप्या : तसा नाय पण एवढी वडातान करून जावचा ख्यहा ?

समर्थ दर्शन : भाग - ६६

श्रेष्ठांचा सहवास

स मर्थाचे मोठे बंधू श्रेष्ठ यांनी शिवाजी राजांना स्वप्नात येऊन दर्शन दिले. महाराज सकाळी जागे होऊन पाहतात तो हाती नारळ व प्रसाद . समर्थाप्रमाणेच श्रेष्ठांचेही सामर्थ्य पाहून शिवाजी महाराज स्नान उरकून जांब येथे त्यांच्या दर्शनासाठी जाण्यास निघाले. महाराजांसोबत दोन हजारांची फौज होती त्यांनी

फौजेला आदेश दिला, की आम्ही पुढे निघतो. तुम्ही माझ्या मागे लवकरच जांबेस पोहचा. राजे दुपारी जांबेस पोहचले. राजांना पाहून श्रेष्ठांनी विचारले, “काय ओळख पटली का ?” महाराज नम्रपणे म्हणाले, “होय.” श्रेष्ठांनी त्यांना बसावयास सांगितले. त्यांची विचारपूस करत त्यांना विचारले, “उन्हाळ्याचे दिवस आहेत, एवढ्या

तातडीने का येणं वेळलंत ? ” महाराज म्हणाले, “आपल्या चरणांचे दर्शन करण्याची उत्कंठा होती म्हणून आलो.” श्रेष्ठ म्हणाले, “आता भोजनाची वेळ झाली आहे, तेव्हा जेवून घ्यावे.” तेव्हा पाच-सहा जणांसह महाराज जेवणासाठी उठले. ते पाहून श्रेष्ठ म्हणाले, “जेवढे जेवणार असतील त्या सर्वांनी यावे.” त्यावर महाराज म्हणाले, “सोबत दोन हजार स्वार आहेत, म्हणून आम्ही ५ -६ जण जेवणास येतो. बाकिच्यांना प्रसाद द्यावा म्हणजे वाटून देता येईल.”

श्रेष्ठ म्हणाले, “रघूपतींचा प्रसाद सर्वांनी पंक्तीसच बसून घेतला पाहीजे.” महाराजांनी त्यांची आज्ञा मानत फौजेलाही भोजनास येण्याचा आदेश दिला. दोन हजार स्वारांचं भोजन झालं. घोडे भुकेले झाले असतील म्हणून श्रेष्ठांनी पायलीभर हरभरे, कडबा घोड्यांसाठी पाठवला. सर्व घोड्यांना हरभरे, कडबा देऊनही तितकीच सामुग्री शिल्लक राहिलेली पाहून शिवरायांची खात्री पटली, की समर्थाप्रमाणेच श्रेष्ठांचेही सामर्थ्य अफाट आहे.

रात्री भजन कीर्तनाचा कार्यक्रम झाल्यावर शिवरायांनी सकाळी श्रेष्ठांकडे जाण्यासाठी परवानगी मागितली. त्यावर श्रेष्ठ म्हणाले, “बापा, तुमचे येणे कधीच होत नाही, आज आलात तर चार दिवस राहून जावे.”

श्रेष्ठांचा आग्रह राजांना मोडवेना. त्यांनी दोन हजार फौजेसह चार दिवस जांबेस मुक्काम

केला. पहिल्या दिवशी जो बंदोबस्त आणि व्यवस्था होती तशीच व्यवस्था चारही दिवस होती. कुठलीच कमतरता श्रेष्ठांनी पडू दिली नाही. चारही दिवस राजांनी श्रेष्ठांच्या सहवासात आध्यात्मिक अनुभूतीचा आनंद घेतला. भोजनानंतर ते परमार्थाविषयी अनेक प्रश्न विचारून त्याची समाधनाकारक उत्तरे मिळवून संतुष्ट होत. याप्रमाणे चौथ्या दिवशी श्रेष्ठांनी राजांना वस्त्राभूषणे देऊन त्यांना निरोप दिला.

राजे अतिशय भावूक होत म्हणाले, “महाराज, माझ्याकडून तर आपली काहीच सेवा घडली नाही आणि वर ही भेट कशासाठी ?” श्रेष्ठ म्हणाले, “तुम्हाजवळ जे आहे, ते श्री रघूपतींचे आहे. त्याच्या संरक्षणाला श्री रघूपतींच्या भांडारातील घेतले पाहिजे. रघूपतींचे निस्सीम दास होऊन राहावे.”

श्रेष्ठांची आज्ञा घेऊन शिवराय समर्थाच्या दर्शनासाठी निघाले.

-क्रमशः

इंद्रांची नाममुद्रा

खा घपदार्थ आणि पेयांच्या क्षेत्रातील बडी कंपनी असलेल्या 'पेप्सिको'च्या मुख्य वर्गार्यवारी आधिवारी (सी.ई.ओ.) पदावरून पायाउत्तार होण्याच्या निर्णयामुळे इंद्रा नूयी पुन्हा एकदा चर्चेत आल्या आहेत. मूळच्या भारतीय असलेल्या ६२ वर्षीय इंद्रा या तब्बल बारा वर्षे 'पेप्सिको'च्या सर्वोच्च अधिकारी होत्या. चेन्नईतील एका मध्यमवर्गीय कुटुंबात जन्मलेल्या इंद्रा यांचा औद्योगिक नेतृत्वापर्यंतचा आजवरचा प्रवास थक्क करणारा आहे. योग्य शिक्षण, जिद आणि कष्ट यांच्या जोरावर एक महिला किती उत्तुंग झेप घेऊ शकते, हे इंद्रा यांनी दाखवून दिले आहे. त्यासाठी सुरुवातीपासूनच पोषक वातावरणही आवश्यक असते. इंद्रा आणि त्यांच्या थोरल्या भगिनी चंद्रिका यांना त्यांच्या आई शांता यांनी असे पोषक वातावरण दिले. त्याचा उल्लेख इंद्रा आवर्जून करतात. शालेय आणि महाविद्यालयीन जीवनात अभ्यासाच्या जोडीनेच क्रिकेट आणि गिटार

यांच्यात रस घेणाऱ्या इंद्रानी प्रथम विज्ञानातून पदवी घेतली आणि त्यानंतर त्या इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ मॅनेजमेंट (आयआयएम) दाखल झाल्या. सत्तरच्या त्या दशकात फारच कमी मुली 'आयआयएम' मध्ये जात असत. तेथून पदवी घेतल्यानंतर इंद्रांनी मुंबईत काही काळ काम केले. मात्र, नंतर त्यांना येल विद्यापीठाची शिष्यावृत्ती भिळाली. १९७८मध्ये त्या अमेरिकेत गोल्या आणि त्यांच्या कारकीर्दीने वेगळे वळण घेतले. पंचविसाव्या वर्षा राज नूयी

यांच्यासोबत त्यांचा विवाह झाला. २-३ कंपन्यांमधील कामानंतर १९९४मध्ये त्या पेप्सिकोत दाखल झाल्या आणि मग त्यांनी मागे वळूनच नाही पाहिले. २४वर्षांच्या कालावधीत त्या १२ वर्षे सीझो होत्या. त्यांच्या नेतृत्वाचा ठसा अगदी ठळकपणे उमटला गेला. त्यांची ही नाममुद्राच त्यांची मुख्य ओळख राहणार असून, ती अनेकांना प्रेरणा देत राहील...

-साभार

संपल्या परीक्षा

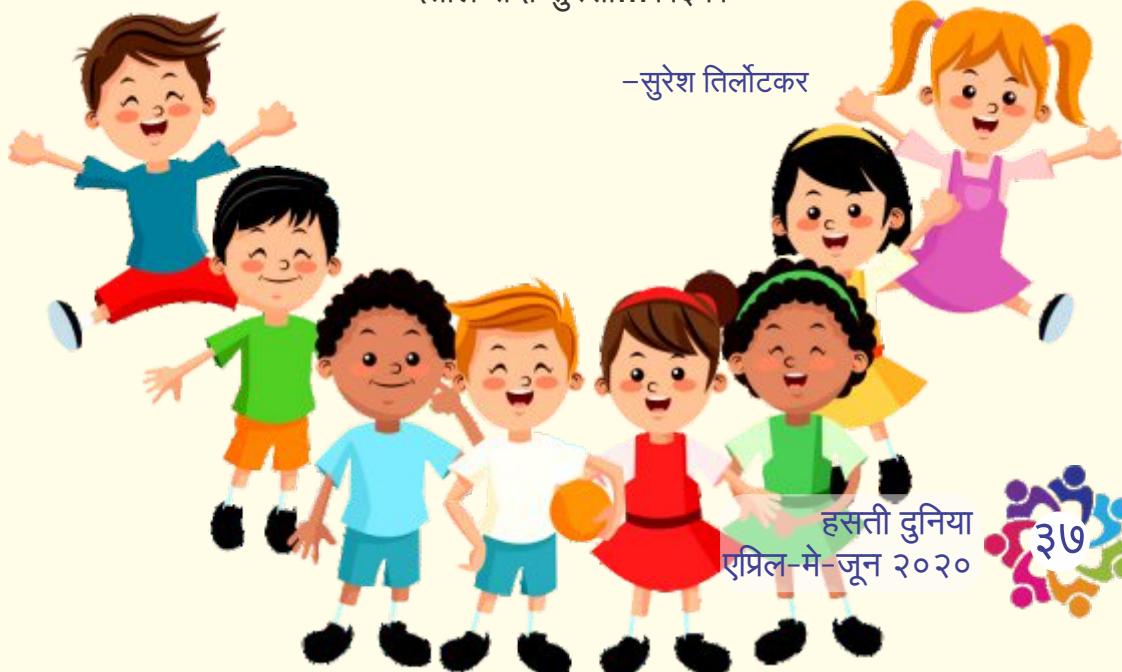
संपल्या परीक्षा
आता निकालाची प्रतीक्षा । ।४ । ।

काय लिहिलं, काय राहिलं
काय बरोबर, काय चुकलं
हे सारं विसरून जायचं
पेलणार नाहीत अशा
ठेवू नका अपेक्षा... । ।१ । ।

पुढे पुढे चालायचं
क्षण गेला, मागे पडला
फिरुन नाही पाहायचं
विश्वास ढळू न द्यावा
ना उरणार समीक्षा... । ।२ । ।

या सुंदर जीवनाला द्या
सत्कर्माने आकार
चढवा साज तयावर
आदर अन् सत्कार
हे दिव्य गुण तुमच्यामधले
देतील सदा सुरक्षा... । ।३ । ।

–सुरेश तिलोटकर

किट्टी

चित्रांकन व लेखन :
अजय कालडा

चला मित्रांनो आज
पार्टी करु या !

पार्टी ! कसली पार्टी किट्टी ?

हो ! हो ! पार्टी, चला
पिकी, चिटू, बंडू

नको किट्टी, आमच्याजवळ
पैसे नाहीत.

सुखराम

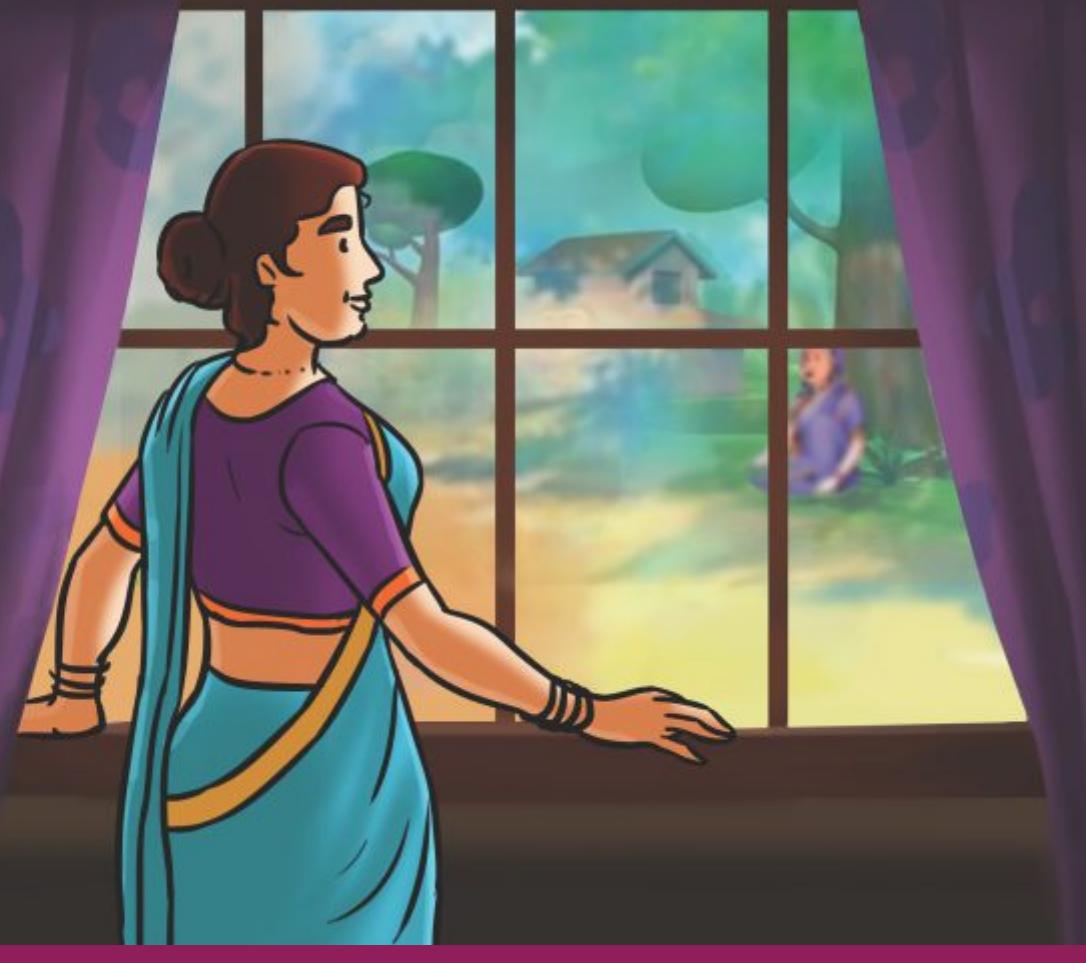
ए का छोट्याशा गावात सुखराम नावाचा एक शेतकरी होता. सुरुवातीपासूनच त्याला फळबाग, फुलबाग यांचा छंद होता. आपली नेहमीची शेती करून त्याने आपल्या जमिनीत अशा बागा बनवल्या होत्या. तो ठराविक हंगामात बाजारात जाऊन बी, बियाणे खरेदी करून आणत असे आणि शेतीबरोबरच बी, बियाणे विकण्याचाही त्याचा व्यवसाय होता. बाजारात जाताना तो नेहमी दोन रिकामी पोती घेऊन जात असे. त्यातील एका पोत्यात विकण्यासाठी बी, बियाणे असे आणि जे फाटके पोते होते त्यात काही फळांच्या बिया तर काही फुलझाडांचे बी असे. सहजच त्याच्या फाटक्या

पोत्यातून फुलांच्या तसेच फळांच्या बिया जमिनीवर पडत असत. विषेश म्हणजे हे बियाणे घेऊन येताना तो वाटेच्या एका बाजूने चालत असे. त्यामुळे ज्या बिया पडत असत त्याची आपसुकच फळझाडे, फुलझाडे तयार झाली होती. असे कित्येक वर्षे चालत असल्यामुळे रस्त्याच्या दोन्ही बाजूला फळझाडं, फुलझाडांची जणू बागच तयार झाली होती. वाटेत दुतर्फा तयार झालेल्या वृक्षराजीमुळे जाणाऱ्या येणाऱ्या वाटसरुंना उन्हाचा त्रास होत नव्हता. तसेच फुलझाडांमुळे थकवाही जाणवत नसे. थकलेल्या वाटसरुंना विश्रांतीसाठी सावली मिळायची आणि फळंसुध्दा खायला मिळायची.

(पान ४६ वर)

हस्ती दुनिया
एप्रिल-मे-जून २०२०

रवरी मापुसकी

राज आणि त्याची पत्नी राधा एका छोट्याशा शहरात राहत होते त्यांना दोन मुलगे होते. राज हा सरकारी कर्मचारी असल्यामुळे त्याची दर तीन वर्षांनी बदली होत असे.

एकदा त्याची बदली एका मोठ्या शहरात झाली. त्याने राहण्यासाठी एक शानदार बंगला घेतला. बंगला शानदार असला तरी राधाचं मन नेहमी उदास असे. तिला आपल्या जुन्या घराची सारखी आठवण येत असे. कारण जुने घर एका

लहानशा शहरात होते तरीही आजूबाजूचा परिसर सर्व प्रकारे आनंदी वातावरणाचा होता. ती नेहमी उदासवाणी होऊन टेरेसवर बसून खिन्न मनाने आजूबाजूचे वातावरण न्याहळत बसायची. एके दिवशी बंगल्याच्या समोरच असलेल्या एका झाडाकडे तिचं लक्ष गेलं. त्या झाडाखाली एक म्हातारी बाई टक लावून त्या बंगल्याकडे आणि राधाकडे पाहत राहायची. तिला अशा नजरेने पाहत असता राधाच्या मनात अनेक विचार यायचे की

(पान ४६ वर)

आपण शहरात नवीनच आहोत. आपली दोन मुले आहेत. अपहरण होण्याची भीती, चोरीची भीती असे नाना विचार तिच्या मनात येऊ लागले. असे काही दिवस ती पाहत होती.

एके दिवशी तिने ही हकीकत पोलिसांना सांगितली आणि आपणाला या म्हातारीचा संशय येतो असे सांगितले. पोलिस म्हणाले काही चिंता करू नका. आपण ती म्हातारी कोण आहे याचा तपास करू. दुसऱ्या दिवशी ती म्हातारी गेटवर वॉचमॅनशी काही बोलत असताना पोलिसांनी म्हातारीची विचारपूस केली त्यावेळी त्यांना समजले, की ती म्हातारी दुसरी तिसरी कोणी नसून या बंगल्याची मालकिण होती. मुलांनी तिची फसवणूक करून बंगला आपल्या नावावर करून घेतला आणि तो दुसऱ्याला विकून म्हातारीला वृद्धाश्रमात ठेवून निघून गेला.

त्या म्हातारीचे नाव होते लक्ष्मी. राज हा त्या बंगल्याचा मालक होता हे तिला समजले म्हणून ती वॉचमॅनला समोर घेऊन राजला म्हणाली, “बेटा माझी तुला एक कळकळीची विनंती आहे. या बंगल्याचं नाव लक्ष्मी निवास होतं. मी या बंगल्याची मालकिण होते. माझे पती दिवंगत झाल्यानंतर मुलाने ही इस्टेट आपल्या नावे करून घेतली आणि परस्पर व्यवहार केला. मला वृद्धाश्रमात सोडले. माझ्या पतीने ज्या घरात आपला अखेरचा श्वास घेतला त्याला उद्या दोन वर्ष होत आहेत. त्यांची आठवण म्हणून मला त्या जागी एक दिवा लावण्याची संधी मिळेल का?” त्यावर राज म्हणाला, “मी माझ्या पत्नीला विचारून तुम्हाला सांगतो.”

राज त्या म्हातारीशी काही तरी बोलत आहे हे राधाने पाहिले. राज घरात येताच राधाने

विचारले, तुम्ही त्या म्हातारीशी काय बोलत होता? त्यावर राज ने तिला सर्व हकीकत सांगितली व त्या म्हातारीची इच्छा सुध्दा सांगितली. राधाने आणि राजने विचार केला की ती पाच मिनिटांसाठी इथे येणार आहे तिची जी इच्छा आहे ती पुरी करण्यास काय हरकत आहे? उलट तिच्या मनाला शांती मिळेल. तिचे काम झाल्यावर ती परत जाईल.

दुसऱ्या दिवशी लक्ष्मीला राजने येण्यास सांगितले. लक्ष्मी घरात आली तेव्हा राधा म्हणाली, “टेरेसवर लक्ष्मी निवास म्हणून जी पाटी आहे; त्यावर याच बाईचा फोटो आहे.” लक्ष्मी घरात आली आणि ती राधाला म्हणाली, “बेटा याच घरात मला माझ्या पतीने माझ्याशी लग्न करून आणले. खूप चांगल्याप्रकारे माझा संसार चालला होता. म्हणूनच त्यांच्या नावाचा दिवा लावण्यासाठी मी इथं आले.” दिवा लावून झाल्यावर ती जड पावलांनी घरी जाऊ लागली. इतक्यात राधाच्या मनात तिच्यासाठी दया उत्पन्न झाली. ती मनात म्हणाली, “आपण जर या बाईला आपल्याकडे ठेवून घेतले तर बरे होईल. आपल्या मुलांना आधार होईल आणि आम्हालासुध्दा बिनधास्त राहता येईल.

थांबा आई, असे म्हणून राधा राजला घेऊन आत गेली आणि आपला विचार त्याला सांगितला. त्यालाही तिचं म्हणणे पटले. राधा आणि राज दोघांनी ही त्यांना थांबण्याचा आग्रह केला. त्यांना तुम्ही इथेच रहाल का असे विचारले. त्या वर लक्ष्मी म्हणाली, माझ्यापासून तुम्हाला उगाच त्रास कशाला मला जे भोग भोगायचे आहेत ते भोगायची माझी तयारी आहे. माझ्या मुलाने मला असे अनाथ केले तर मी कोणाच्या भरवशावर जगावं?

त्यावर राधा म्हणाली, तसं काही नाही

(पान ४६ वर)

सामाजिक ज्ञान

०१. स्वातंत्र्यानंतर भारतात पहिल्या जनगणनेची सुरुवात केव्हापासून झाली ?

अ. १८७२   ब. १९५१   क. १९७२   ड. २०११

०२. १९९१ मध्ये 'संपूर्ण साक्षर राज्य' असे कोणत्या राज्याला घोषित केले गेले ?

अ) महाराष्ट्र   ब) बिहार   क) कर्नाटक   ड) केरळ

०३. १३ एप्रिल १९९१ रोजी जालियनवाला बाग हत्याकांड झाले, हे ठिकाण कोणत्या राज्यात आहे ?

अ) पंजाब   ब) उत्तरप्रदेश   क) मध्यप्रदेश   ड) जम्मू-काश्मिर

०४. जमिनीचा कस वाढविण्यासाठी कोणत्या पिकांची फेरपालट (एका नंतर दुसरे) केली जाते ?

अ) ज्वारी-गहू   ब) भात-गहू   क) भुईमूग-गहू   ड) बाजरी-गहू

०५. अंतराळवीरांना अंतराळात आकाशाचा रंग कसा दिसतो ?

अ) गडद निळा   ब) काळा   क) पांढरा   ड) सप्तरंगी

०६. महाराष्ट्रात न सापडणारे खनिज कोणते ?

अ) जस्त   ब) लोखंड   क) तांबे   ड) सोने

०७. खालील पैकी कोणते पात्र रामायणातील नाही ?

अ) कैकयी   ब) दुःशला   क) सुमित्रा   ड) उर्मिला

०८. 'संत निरांकारी चॉरिटेबल फाऊंडेशन' द्वारा रन फॉर वननेस चे आयोजन कशासाठी केले गेले ?

अ) जनजागृतीसाठी   ब) आरोग्यासाठी   क) एकात्मतेसाठी   ड) प्रचार-प्रसारासाठी

०९. मनुष्याचा खरा धर्म कोणता ?

अ) हिंदुत्व   ब) बंधुत्व   क) मानवता   ड) मित्रत्व

१०. बाबा गुरुबचनसिंहजींच्या हत्येचा बदला निरंकारी मानव परिवार कसा घेत आहे ?

अ) रक्तपात करून   ब) काळी फित लावून   क) रक्तदान करून   ड) मौन पाळून

उत्तरे इतरत्र

हसती दुनिया
एप्रिल-मे-जून २०२०

सुखराम

(पान ४२ वरुन)

एके दिवशी सुखराम बाजारात जात असताना चांगल्या पोत्याबोर एक फाटकं पोतही घेताना त्याच्या मुलाने पाहिले. त्यावर मुलगा म्हणाला, “बाबा हे फाटकं पोतं तुम्ही कशाला नेता? त्यातून बिया सांडल्या तर आपलं नुकसान होतं ना!” त्यावर सुखराम म्हणाला, “बेटा, या फाटक्या पोत्यातून मी फळझाडं, फुलझाडं यांचं बी मुद्दामच भरतो जेणे करून ती वाटेतून येताना सांडत यावीत. आजपर्यंत मी अनेक वर्षे असे करत आलो आहे त्यामुळे रस्त्याच्या दोन्ही बाजूला एक प्रकारे बागच तयार झाली आहे. या फाटक्या पोत्यानं खूप मोठं परोपकाराचं कार्य केलं आहे. या रस्त्यावरुन ये जा करणाऱ्यांना त्याचा खूप मोठा फायदा होत आहे. हे बघण्यासाठी तू आज माझ्यासोबत बाजारात चल.”

मुलगा त्याप्रमाणे आपल्या बाबांसोबत बाजारात जायला निघाला. जाताना वाटेत सर्व प्रकारची लहान मोठी झाडं पाहून त्याला खूप आनंद झाला. फुलांचा सुगंध आणि फळांचा आस्वाद घेत तो वडिलांबोर चालला होता. प्रवास लांबचा असला तरी तो प्रसन्नतेनेच चालत होता त्यामुळे त्याला त्या चालण्याचे परिश्रमसुध्दा जाणवत नव्हते. संध्याकाळी घरी परत आल्यानंतर तो वडिलांना म्हणाला, “बाबा तुम्ही खरोखरच महान आहात. फक्त नावानेच नाही तर कर्माने ही सुखराम आहात.”

तात्पर्य :- मित्रांनो आपलं स्वतःचं काम तर सर्वच करतात परंतु ते करता करता परोपकारासाठी सुध्दा काही तरी करावं यातच खरं जीवनाचं सुख समाधान आहे.

रवरी माणुसकी

(पान ४४ वरुन)

तुम्ही राहा आमच्याकडे. आम्हाला तुम्ही आईच्या जागी आहात. लक्ष्मीने होकार दिला. लक्ष्मी आता घरातील सर्व गोष्टी स्वतःच्या समजून करु लागली. घरात चांगले चांगले पदार्थ बनवणं, मुलांना शाळेत सोडणं त्यांना घरी घेऊन येण अशा सर्व जबाबदाऱ्या ती स्वतःची मुलं समजून करु लागली. मुलांना ती थोरामोठ्यांच्या गोष्टी सांगून रमवू लागली त्यामुळे मुलांचे टी.व्ही. पाहणे, मोबाईल पाहणे बंद झाले. तिने मुलांना इतके चांगले संस्कार दिले की ते राज किंवा राधा देऊ शकले नसते.

राजचे आई वडील दोघंही नव्हती त्यामुळे घरात वडीलधारं कोणीही नव्हतं. राज आणि राधाने लक्ष्मीला आपल्या आईचा दर्जा दिला. सारे जण आनंदाने राहू लागले. खरचं! मातापिता हेच घराचे खरे स्तंभ आहेत. त्यांना कधीच दूर लोटू नये.

अनमोल वरचन

सद्गुरुकडून ब्रह्मज्ञान प्राप्त करून जीवन-मुक्त शिष्यच खच्या अर्थाने मुक्त होतो.

- निर्मल जोशी

मनुष्य जितका ज्ञानाच्या रंगात रंगून जातो तितकाच कर्माच्या रंगातही रंगून जातो.

- विनोबा भावे

हसती दुनिया
एप्रिल-मे-जून २०२०

डिस्कस फिश

डिस्कस फिश हा सिचिलिड तीन जातीपैकी एका जातीतील मासा आहे. हा गोड पाण्यातील मासा असून मूळचा तो ॲमेझॉन नदीतील कुंडातून राहणारा मासा आहे. डिस्कस हा मुख्यतः ॲक्वेरियम फिश असून अनेक देशांमध्ये ॲक्वेरियम फिश म्हणून त्याचा व्यवसाय फार मोठा आहे. सिंफिसोडोन या वर्गात तो येतो. सिचिलिड जातींच्या माशांच्या गुणधर्माप्रमाणे डिस्कस या माशाचे शरीर चपट्या आकाराचे असते. तसेच त्याच्या शरीराचा आकार गोलाकार असल्यामुळे त्याला डिस्कस फिश नाव पडले आहे. त्याच्या शरीराच्या दोन्ही बाजूंवर अप्रतिम नक्षीकाम असून हिरव्या, लाल, ब्राऊन आणि निळ्या रंगाच्या छटांमुळे त्याचे सौंदर्य उटून दिसते. संपूर्ण वाढ झालेल्या माशाची उंची आणि रुंदी ही साधारणपणे सारखीच असून दोन्ही बाजूनी ती २० ते २५ सें.मी.

असते. डिस्कस फिशाचे एक वैशिष्ट्य म्हणजे, या माशात नर आणि मादी अंड्यापासून पिलांपर्यंत फार काळजी घेतात. लार्वाला पहिले काही दिवस त्यांच्या शरीरावरील नक्षीदार कातडीच्या खडबडीत पणात लपवून ठेवतात. अशाप्रकारचे वागणे ऊरु जातीतील माशांमध्ये सुध्दा आढळते. पश्चिम ॲमेझॉन, ब्राझिल, कोलंबिया, पेरु इत्यादी ठिकाणच्या नद्यांमध्ये ते आढळतात. डिस्कस हा अंधारात राहणारा मासा आहे. ॲक्वेरियम मध्ये कमी प्रकाश आणि कोमट पाण्यात तो आनंदाने राहतो. कमी प्रकाशातच त्याच्या शरीरावरची नक्षी उटून दिसते.

-संग्राहक : स्वप्निल न्हाटवळ

वैज्ञानिक प्रश्नोच्चरे

प्रश्न :- कुपोषण म्हणजे काय ?

उत्तर :- मुलांच्या आहारात पिष्टमय व प्रथिनयुक्त पदार्थाची कमतरता असते तसेच जीवनसत्वे व खनिज पदार्थ पुरविणारे अन्नपदार्थ कमी असतात, त्यामुळे अशा मुलांच्या शरीराची वाढ योग्य प्रमाणात होत नाही. ही मुळे रोगाचा प्रतिकार करू शकत नाहीत. अशा मुलांचे कुपोषण झाले असे म्हणतात.

प्रश्न :- कोळशाला 'काळा हिरा, असे का म्हणतात ?

उत्तर :- माणसाच्या ऊर्जेच्या शोधाच्या इतिहासात कोळशाचा इंधन म्हणून शोध हा महात्वाचा टप्पा आहे. कोळसा हे एक महात्वाचे इंधन आहे. कोळशाचा शोध लागल्यानंतर कोळसा वापरून पाण्याची वाफ करून त्यावर चालणारी सयंत्रे तयार करण्यात आली. ही सयंत्रे औद्योगिक क्रांतीची नांदी ठरली. म्हणून कोळशाला 'काळा हिरा, असे म्हणतात.

प्रश्न :- कृत्रिम धागे कसे बनवितात ?

उत्तर :- कृत्रिम धागे मुख्यतः सेल्युलोज, स्निग्ध पदार्थ आणि खनिज पदार्थ यापासून बनवितात लाकडाच्या लगद्यातून मिळलेल्या सेल्युलोजवर प्रक्रिया करून रेओॅन बनते. प्लॅस्टीक, नायलॉन, टेरेलिन यांचे धागे तयार करण्यासाठी खनिज तेलाचा वापर करतात. ॲसबेस्टॉस धाग्याचा उपयोग आगप्रतिबंधक कपड्यासाठी केला जातो. टॅफलॉनचा धागा आणि ॲकिलिकची जाळी यांचा वापर हल्ली डॉक्टर शस्त्रक्रिया करताना करतात.

प्रश्न :- कृत्रिमरित्या मोती कसे तयार करतात ?

उत्तर :- समुद्रात आढळणाऱ्या आयस्टर नावाच्या किड्यापासून आपणास मोती मिळतात. हा कीडा लिबलिबीत असतो व शिंपल्यात राहतो. ह्या शिंपल्यात जर एखादा वाळूचा कण गेला तर तो आयस्टरच्या अंगाला बोचतो. तो बोचू नये म्हणून आयस्टर त्या कणभोवती आपल्या लाळेच्या धाग्याने वेस्टन तयार करून त्याला गुळगुळीत गोल बनवतो. हाच मोती होय. हा तयार होण्यासाठी निसर्गावर अवलंबून राहावे लागते. आता पानबुडे समुद्रातून आयस्टर असलेले शिंपले जमा करून आणतात. त्या शिंपल्यात वाळूचा कण टाकून त्या शिंपल्याचे तोंड बंद करतात. एका पिंजऱ्यात सर्व शिंपले भरून तो पिंजरा समुद्राच्या तळाशी पाण्यात सोडतात चारपाच वर्षांनी हे पिंजरे वर काढतात व शिंपले उघडतात. शिंपल्यात मोती तयार झालेला असतो. ह्यांनाच कल्यांद मोती असे म्हणतात.

टायनी ग्रास ब्लू

(Zizula hylax)

करंगळीच्या नखापेक्षाही लहान आकाराचं हे फुलपाखरु राखाडी-निळ्या रंगसंगतीत अतिशय खुलून दिसते. पंखांवर असणाऱ्या बारीक ठिपक्यांच्या नक्षीकामुळे इतर फुलपाखरांमध्ये हे आपलं लक्ष वेधून घेतं.

ग्रास ज्वेलनंतर हे भारतातील दुसऱ्या क्रमांकाचं चिमुकलं फुलपाखरु. या ग्रास ब्लू फुलपाखराचा आकार आपल्या करंगळीच्या नखापेक्षाही लहान असतो. याच्या पंखाचा विस्तार १६ ते २४ मिलीमीटर इतका असतो. राखाडी-निळ्या रंगसंगतीतील हे फुलपाखरु अतिशय सुंदर दिसतं.

याच्या पंखांची खालची बाजू फिकट राखाडी रंगाची असते व मागच्या पंखाच्या खालच्या बाजूवर अर्धवर्तुळाकार आकाराचे काळ्या रंगाचे लहानलहान ठिपके असतात. या काळ्या ठिपक्यांभोवती मोठ्या आकाराचे पांढरे ठिपके असतात. तसेच या अर्धवर्तुळाच्या आत एक स्वल्पविरामासारखा काळसर लांबट ठिपका असतो. असं वैविध्यपूर्ण बारीक नक्षीकाम याच्या पंखांवर दिसून येतं. नर व मादी खालच्या बाजूने सारखेच दिसत असले, तरी त्यांच्या पंखांच्या वरच्या बाजूचे रंग मात्र वेगवेगळे असतात. नर फुलपाखराचा रंग निळसर असतो तर मादीचा रंग तपकिरी असतो. या फुलपाखराची सोंड एकदम

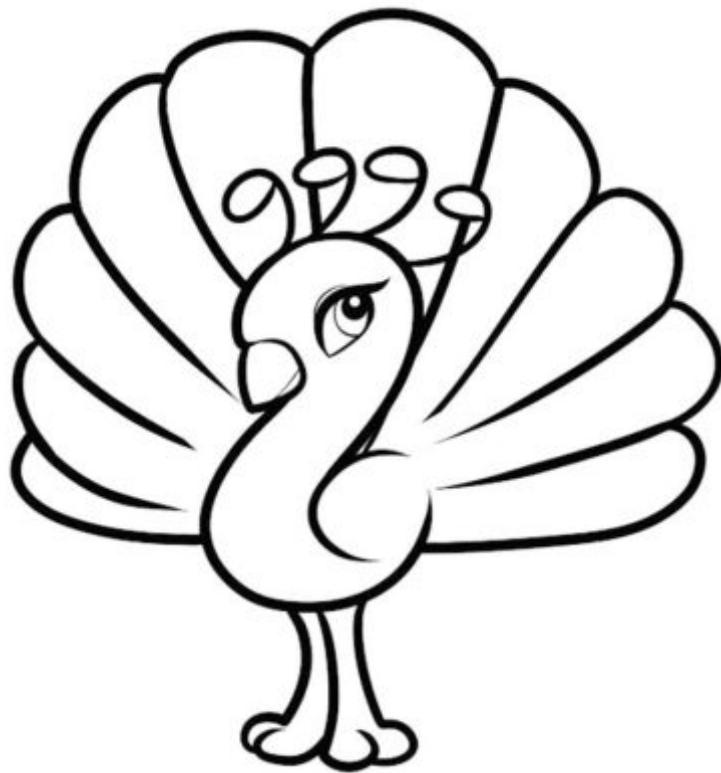
लहान असल्यामुळे अतिशय छोट्या आकाराच्या फुलांना हे मध पिण्याकरता भेट देतं. उन्हाळ्यात ही फुलपाखरं कोरडे ओढे, नाले यांच्या आसपास ओळ्या मातीत सोंड खुपसून बसलेली आढळतात. त्यांना चिखलपान अतिशय प्रिय असल्याने ती इतर फुलपाखरांबरोबर या ठिकाणी आपल्याला दिसू शकतात व त्यांचं छायाचित्रण करणंही शक्य होतं.

भारतात सर्वत्र दिसणारं हे फुलपाखरु पाकिस्तान, नेपाळ, भूतान, बांगलादेश, ब्रह्मदेश या देशात आणि काही आफ्रिकेच्या भागात आढळतं. भारतात सगळ्या हंगामात हे फुलाखरु दिसत असलं, तरी त्याचा वावर पावसाळ्याच्या माहिन्यात कमी प्रमाणात आढळतो. हिवाळ्यात आणि उन्हाळ्यात मात्र ते गवताळ कुरणं, कमी उंचीच्या झाडांच्या आसपास व जमिनीलगत उडताना आढळतं. आकाराने लहान असणारं हे नाजूक फुलपाखरु हळूवार, संथगतीने, जमिनीलगत थोड्याथोड्या अंतरावर विश्रांती घेत उडताना आढळतं.

-संग्राहक : अंकित चं.जाधव

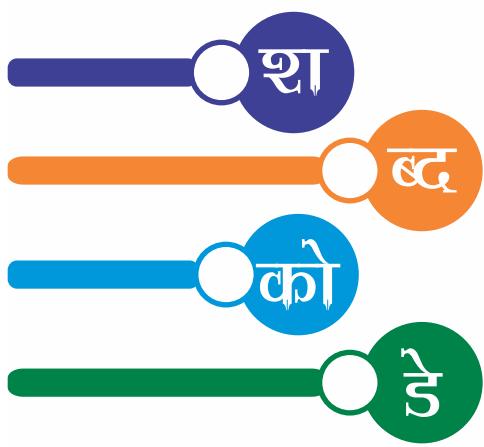

रंग भरा

सामाजिक ज्ञान उचिते

१. ब
२. ड
३. अ
४. क
५. ब
६. ड
७. ब
८. क
९. क
१०. क

१८९

१ गं	२ गा	३ ज	४ ल	५ य	६ सा	७ य	८ ज
७ ए	८ क	९ शे	१० सा	११ त	१२ ट	१३ ना	१४ र्द
१५ क	१६ द्व	१७ द	१८ ल	१९ ल	२० सू	२१ न	२२ र
२३ ल	२४ क्षमी	२५ आ	२६ त	२७ बो	२८ र	२९ सा	३० ली
२४ व्य	२५ डी	२६ डा	२७ वा	२८ ग	२९ म	३० हा	३१ ग
२८ रा	२९ ज	३० स्था	३१ न	३२ र	३३ ल	३४ वा	३५ क्ष

हस्ती दुनिया
एप्रिल-मे-जून २०२०

॥ तू ही निरंकार ॥

सद्गुरुची जर होईल मर्जी सुख शांती नांदेल घरी । सद्गुरुची जर होईल मर्जी प्रकारित तव मना करी ।
सद्गुरुची जर होईल मर्जी पंग पर्वत पार करी । अवतार गुरुमर्जी जर होई अशक्य तेही शक्य करी ।

शंकरराव जाधव
मुखी, वाई तालुका

सर्वासाठी... सर्वकाही...
एकाच ठिकाणी... लग्न बस्त्याची
खास सोय !

अविनाश शंकरराव जाधव
प्रचारक, सातारा झोन

THE COMPLETE FAMILY SHOWROOM

मनमोहक साडया | ड्रेस मटेरिअल | मेन्स वेअर | चिल्ड्रन्स वेअर
| लेडीज वेअर | सुटींग शर्टींग | रेमण्ड सियारामचे विक्रेते

गुरु को सिर पर राखिवये, चलिए आज्ञा माहिं ।
कहैं कबीर ता दास को, तीन लोकों भय नाहिं ।

सत्यंग वो वैकुंठ जहा पर देव देविया बसते हैं ।
आनंद ही आनंद जहा पर सुख ही सुख बरसते हैं।

९९९, हरिहरेश्वर प्रतिक, आय.डी.बी.आय.बँक शेजारी, ब्राह्मणशाही, वाई (जि.सातारा)
फोन नं. : 9766727262 / 8999859073

RNI No. MAH/MAR/2004/15105
Postal Regd. No. MCE/78/2019-2021
WPP Licence No. MR/TECH/WPP-164/East/2019-21
Publishing date on 1st of every month
Posted at Mumbai Patrika Channel Sorting Office,
Mumbai-400001 on dated 1st of every month

जनार्दन एच. पाटील
झोनल प्रमुख-नाशिक क्षेत्र

॥ हुद्दी निरंकार ॥

ऑफिस : गाळा नं. १, ४, ६, ८ महावीर इंडस्ट्रियल इस्टेट,
नारिंगी फाटा, विरार (पूर्व),
ता. पालघर, जि. ठाणे - ४०१३०५ (महाराष्ट्र)
कार्यालय : (०२५०) २५२७३२०/९८२२८८५५२६
ई-मेल : rajindustries2010@yahoo.in
janardanpatil6500@gmail.com
वेबसाईट : www.vijayaengineeringworks.com
www.rajindustries.net.in

मे. विजया इंजिनिअरींग वर्क्षर्स

मॅन्यु : स्पेशलिस्ट प्लास्टिक
इंजेक्शन मोल्ड आणि ब्लो मोल्ड
(घेर ओरम टाईप डाईज)

मे. राज इंडस्ट्रीज

बाबाजी कंसन्ट्रेक्शन कं.

सिडको आणि सरकारमान्य प्राप्त १ रुम हॉल किंवदन, २ रुम हॉल किंवदन
दुकानाचे गाळे तसेच इन्डस्ट्रीअल गाळे कर्ज सुविधांसहित योग्य भावात मिळतील.

चनार्दन च्या. पाटील
अंचित च्या. पाटील

राजेश च्या. पाटील
दुर्घाद च्या. पाटील